

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 750

1. RUJNA 2017. CIJENA 50 DINARA

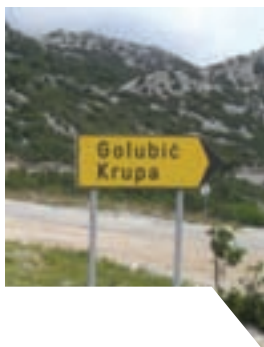
ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

**Profesionalna
orijentacija**

5

Hrvati iz Vojvodine na skupu
u Golubiću Obrovačkom
**Čekajući implementa-
ciju sporazuma**

12

Marija Mrgić, ravnateljica
Osnovne škole 22. oktobar
u Monoštoru
**Roditelji za nastavu
na hrvatskom jeziku**

24

Proslava prve obljetnice Hrvat-
ske čitaonice Fisher u Surčinu
**Uspjeh potaknut veli-
kim entuzijazmom**

26

Studiom Dejana Radojčić
budućnost vezala uz Sontu
**Ljepota stanuje
i u selu**

32

Proštenje na Bunariću
**»Obitelj je kolijevka
života i ljubavi«**

44

Iso Planić, alpinist
**Geograf na visini
zadatka**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,
Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Tolerancija

Danas (petak 1. rujna) je Dan grada Subotice kada se obilježava svečano uvođenje privilegija statusa slobodnog kraljevskog grada iz 1779. godine. Kao i svake godine glavni akter svečanosti bi trebao biti gradonačelnik – on je taj koji podiže zastavu grada, koji uručuje nagrade zaslužnim i počasnim građanima, obilazi bebe rođene na taj dan, drži govore... Međutim, nije zbog toga gradonačelnik Subotice u centru pažnje medija već nekoliko dana, već zbog audio snimke koja je početkom tjedna objavljena i u kojoj se čuju prijetnje i uvrede kakve se čuju samo u krimićima i akcijskim filmovima.

Gradonačelnik **Bogdan Laban** se u utorak ispričao građanima Subotice i Srbije, pa iako je **Vladimir Polovini** kazao da će mu iščupati grkljan, negirao je da je to prijetnja smrću i poručio da je njegova daljnja sudbina u rukama stranke. Oporba je pak Labanu poručila da se ne krije iza stranke već da podnese neopozivu ostavku. Za jučer (četvrtak) je zakazano saslušanje na sudu a vladajuća Srpska napredna stranka (čiji su članovi i Laban i Polovina) je postupke gradonačelnika pokušala opravdati time da su »pokušali da ga primoraju da krade«. Jesu li ili nisu, i tko su ti, ne zna se za sada, kao ni politička sudbina subotičkog gradonačelnika i drugih aktera ovog skandala koji je potresao i šokirao Srbiju (a i šire). Na sudu su četiri kaznene prijave: jedna podnesena od Labana i tri od Polovine. Vidjet ćemo što će pokazati sudski postupak, to je na pravosuđu, ali svakako je ovaj slučaj povod da se razmisli i progovori o raširenosti i toleriranju nasilničkog i prijetjećeg govora i ponašanja u društvu. Jesmo li društvo koje je razvilo toleranciju na nasilno ponašanje ako se ono opravdava najrazličitijim razlozima (a što je vidljivo ne samo u priopćenju SNS-a već i u komentarima na društvenim mrežama), a ako je tako – koje su posljedice za sve nas? Važna tema za neki od sljedećih brojeva.

A u ovome broju donosimo intervju s ravnateljicom Osnovne škole 22. oktobar u Monoštoru **Marijom Mrgić** jer, osim što danas počinje nastava, povod za razgovor s njom je što nakon više od deset godina (2005./06.) od kako u ovoj školi postoji izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, konačno će ove godine biti i nastave na hrvatskom jeziku. Naime, ima prijavljenih šest prvašića, suglasnost Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice je dobivena, ali se u vrijeme zaključenja ovog teksta još čekala potvrda iz Ministarstva. Tako će nakon 15 godina, koliko je proteklo od kako se u školama u Subotici odvija nastava na hrvatskom jeziku, prvi puta biti nastave na hrvatskom jeziku i u naselju na teritoriju Grada Sombora. Možda će to biti primjer i za neke druge škole u mjestima gdje žive Hrvati i u kojima bi se mogli formirati razredi, poput Apatina, Novog Sada, Srijemske Mitrovice. Samo još da stigne potvrda.

J. D.

Hrvati iz Vojvodine na skupu u Golubiću Obrovačkom

Čekajući implementaciju sporazuma

Najkompleksnija pitanja, kao što su institut garantiranih mandata i srazmjerna predstavljenost na svim razinama, i dalje nisu ispoštovani od strane Srbije na način koji je to ispoštovala Hrvatska kada je u pitanju srpska manjina

Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novoga Sada u suradnji s Udrugom za povijest, suradnju i pomirenje iz Golubića organizirala je tradicionalni znanstveno-politički skup o hrvatsko-srpskim odnosima. Ovogodišnji skup pod nazivom »Hrvatsko-srpski odnosi u 20. stoljeću, izbjeglice i ma-

gmanovu, Hrvati u Srbiji potpuno zatomljena zajednica, oni su čak isključeni i iz samih hrvatsko-srpskih odnosa, te se o položaju hrvatske manjine govori veoma malo, te i sama javnost u matičnoj domovini nije dovoljno upoznata s aktualnim položajem sunarodnjaka u Srbiji. Žigmanov je naglasio da hrvatsku zajednicu posebice pogađa to što više od dva desetljeća od završetka sukoba na tlu bivše federacije hrvatska manjina nije dobila odgovarajuću zadovoljštinu za svoje žrtve, dok je s druge strane istakao da su Hrvati u Srbiji 90-ih bili potpuno lojalni građani Srbije. Kada je pak riječ o međunarodnoj razini odnosa između dvije države, predsjednik DSHV-a je rekao da se i dalje čeka potpuna implementacija bilateralnog sporazuma o zaštiti nacionalnih manjina između Hrvatske i Srbije, te da najkompleksnija pitanja, kao što su institut garantiranih mandata i srazmjerna predstavljenost na svima razinama, i dalje nisu ispoštovani od strane Srbije na način koji je to ispoštovala Hrvatska kada je u pitanju srpska manjina.

Nakon održanog skupa, predsjednik DSHV-a je razgovarao i s dopredsjednikom Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj, **Sašom Miloševićem**. Predstavnici dvije manjine su se složili da je suradnja između dvije zajednice do sada bila više nego dobra, te da odnose treba produbiti a suradnju dodatno intenzivirati.

H. R.

njine suočene s izazovima identiteta i gospodarstva«, ujedno je bio i jubilarni deseti skup koji je okupio relevantne političke aktere, znanstvenike i predstavnike manjinskih skupina iz obje države. U ime hrvatske nacionalne manjine na skupu su prisustvovali predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** i predsjednik Povjerenstva za praćenje manjinskih prava pri HNV-u **Darko Baštovanović**.

Predsjednik DSHV-a je, govoreći o aktualnim problemima hrvatske manjine u Srbiji, istakao da hrvatska manjina teško ostvaruje svoja ljudska i manjinska prava jer se suočava sa sve više povećanim antihrvatskim sentimentom, koji posebice eskalira prilikom obilježavanja različitih osjetljivih obljetnica. Prema Žigmanovu hrvatska zajednica čak i danas, kada se Srbija nalazi na putu EU integracija, živi u kontinuiranoj napetosti, jer se svi problemi između Hrvatske i Srbije automatski prelijevaju na Hrvate u Srbiji koji kasnije znaju rezultirati najtežim posljedicama po pripadnike hrvatske zajednice. Kada je pak riječ o uključenosti predstavnika hrvatske manjine u ključne procese društvenog života u Srbiji, Žigmanov ističe da se o njima u uvjetima deficita demokracije teško može govoriti. Osim toga što su, prema Ži-

Najava susreta Grabar-Kitarović – Vučić

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** dobit će uskoro poziv hrvatske predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** da do kraja godine službeno posjeti Zagreb, pišu beogradske *Večernje novosti*.

Time bi bila otvorena nova faza u odnosima dvije države, a ubrzo za njom uslijedio bi i susret premijera **Ane Brnabić** i **Andreja Plenkovića**, navodi list, pozivajući se na izvore bliske hrvatskoj predsjednici.

Predsjednici Srbije i Hrvatske će, prije Zagreba imati priliku za susret i na marginama Opće skupštine UN-a u New Yorku, a razmatra se i mogućnost da sastanci državnog vrha Hrvatske i Srbije ubuduće budu češći, navode *Novosti*, te dodaju kako su očekivanja Zagreba od bilateralnog sastanka velika i da se očekuje da će posjet biti prijeloman za normalizaciju odnosa i zatvaranje »stare knjige« nesporeda.

Oproštajni posjeti veleposlanika Markotića

Premijerka Srbije **Ana Brnabić** primila je u utorak u oproštajni posjet hrvatskog veleposlanika **Gordana Markotića**. On je tom prilikom ocijenio da odnosi dvaju država idu uzlaznom putanjom, a da će njihovom unaprjeđenju pridonijeti i predstojeći posjeti predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** Zagrebu i posjet hrvatske ministricе vanjskih i europskih poslova **Marije Pejčinović Burić** Srbiji.

Brnabić je istaknula da je Srbija uradila mnogo za prava nacionalnih manjina u Srbiji, ali da je neophodno da obje države nastave intenzivan rad i suradnju kako bi prava manjina u obje države bila ostvarena na najbolji mogući način.

Brnabić i Markotić su se složili da je ekonomska suradnja dviju zemalja na visokoj razini, a zaključeno je i da treba više uraditi na koordinaciji kako bi dvije zemlje zajednički nastupale na trećim tržištima, navodi se u priopćenju.

Dodaje se da je razmotrena i mogućnost održavanja foruma koji bi okupio gospodarstvenike iz obje zemlje, kao najboljeg vida ekonomske suradnje.

Ministar vanjskih poslova Srbije **Ivica Dačić** također je primio u oproštajni posjet odlazećeg veleposlanika Hrvatske u Beogradu Gordana Markotića, ocijenivši da je suradnja s njim bila dobra, unatoč pitanjima koja opterećuju odnose dvaju zemalja. Šef srbijanske diplomacije razgovarao je s odlazećim veleposlanikom Hrvatske o potrebi intenziviranja političkog dijaloga između dvaju zemalja na najvišoj i visokoj razini u predstojećem

razdoblju, priopćilo je Ministarstvo vanjskih poslova. Dodaje se da su Dačić i Markotić razgovarali i o otklanjanju zastoja u radu pojedinih međuvladinih mješovitih povjerenstava za otvorena pitanja.

Odlazećeg veleposlanika Markotića primio je u oproštajni posjet i predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**. Tom prilikom je, između ostalog, konstatirano da će predstojeći službeni posjet Vučića Hrvatskoj dati poticaj razvoju odnosa i sviju oblika suradnje dviju zemalja, a posebno ekonomskoj. Dvojica sugovornika izrazili su očekivanje kako će, usprkos pitanjima koja opterećuju odnose dviju zemalja, kroz zajednički rad, biti ispunjen dio obveza iz Deklaracije o unaprjeđenju odnosa i rješavanju otvorenih pitanja, potpisane prošle godine. Na sastanku je, s tim u vezi, dogovoreno da se u narednom razdoblju intenzivira rad mješovitih komisija za rješavanje otvorenih pitanja, navodi se u priopćenju Press službe predsjednika Republike. Vučić je pozvao hrvatski državni vrh da pokloni veću pažnju položaju srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj i naglasio da će Srbija nastaviti odgovorno ispunjavati obveze prema hrvatskoj i drugim manjinama koje ovdje žive.

Odlazećeg veleposlanika Markotića je u oproštajni posjet primila i ministrica za europske integracije Srbije **Jadranka Joksimović**.

Budući hrvatski veleposlanik u Srbiji je **Gordan Bakota**.

(Tanjug)

Objava na facebooku pokrajinskog zastupnika iz Šida

Sloboda govora ili »govor mržnje«

Objava na društvenoj stranici facebook profila **Vojislava Kulačanina** iz Vašice, zastupnika Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine, inače predsjednika lokalnog odbora Srpske radikalne stranke, 14. kolovoza kada je Hrvatsko kulturno društvo *Šid* zajedno s gostima iz Makedonije imalo nastup na manifestaciji *Šidskog kulturnog ljeta*, pobudilo je razne komentare Šidana ali i pojedinih medija. U objavi koju je on tog dana postavio na stranicu svog facebook profila se navodi: »Večeras u Šidu nastupa Hrvatsko kulturno umetničko društvo. Kada će Srbi imati ista prava u Hrvatskoj«. U svom komentaru ispod objave, osvanuo je i komentar »Spremite se spremte četnici«, a sljedeći komentar je bio »Bacajte bombe četnici«. Objava je ubrzo sklonjena s facebook profila, a građani su prije toga napravili *screenshot* te objave i javno ga objavili. Nekoliko dana poslije toga osvanuli su naslovi u pojedinim medijima: »Pojedini Hrvati u Šidu uplašeni zbog govora mržnje predsjednika lokalnih radikala«. Kako se u tekstu navodi, građanin koji je želio ostati anonimn okarakterizirao je poruku objavljenu na facebooku pokrajinskog zastupnika kao »govor mržnje« i kako je izjavio, kao pripadnik hrvatske manjine osjeća se ugroženim, kao i »da je sramota da osoba poput Kulačanina predstavlja građane Šida«. Drugi od anonimnih građana izjavio je da ga izjave takvog tpa podsjećaju na

vrijeme kada su radikali organizirali progon Hrvata iz Srijema.

Hrvatsko kulturno društvo *Šid* djeluje i radi već sedam godina. Kao i članovi ostalih društava nacionalnih zajednica koji žive na prostoru šidske općine, njeguju svoju kulturu i običaje kroz rad nekoliko sekcija. U okviru manifestacije *Šidsko kulturno ljeto* svake godine imaju svoj dan i kroz cjelovečernji koncert predstavljaju sve ono što su do sada radili. Kako navodi predsjednik HKD *Šid* **Josip Pavlović**, hrvatska udruga u Šidu ima korektnu suradnju s lokalnom samoupravom kao i sa svim kulturnim i društvenim institucijama u gradu:

»Mi smo imali svoj dan u okviru te kulturne manifestacije. Općina Šid, Kulturno-obrazovni centar, Crveni križ, su nam svesrdno pomogli u tome i s njima imamo korektnu i dobru suradnju. Nama je najbitnije da su svi oni, kao i publika te večeri, bili više nego zadovoljni nastupom i to nam puno znači. S predstavnicima lokalne samouprave Općine Šid i predsjednikom Općine **Predragom Vukovićem** uspješno surađujemo i imamo podršku od njih. Svatko ima pravo iskazati svoje mišljenje i komentirati, negativno ili pozitivno i ja ne bih pridavao veliki značaj tome. Mi ovdje postojimo da njegujemo našu kulturu i običaje i da surađujemo sa svima i tako ćemo nastaviti ubuduće«, istaknuo je Pavlović.

S. D.

Program profesionalne orijentacije održan i ove godine u selu Bruška kraj Benkovca

Potporna mladima u važnoj životnoj odluci

GPS ili *Gdje poći sutra?* naziv je programa profesionalne orijentacije za učenike hrvatskih odjela iz Vojvodine koje ga organiziraju Hrvatsko nacionalno vijeće i udruge *Naša djeca* i *Stopa*. Nakon lanske »premijere«, program je priređen i ove godine. Devetodnevni program održan je na istom mjestu, u malom selu Bruška kraj Benkovca, mjestu koje svojim mirnim ozračjem odgovara posvećenom radu i samopropitivanju polaznika. Program je održan uz potporu Grada Benkovca, Zadarske nadbiskupije, Zadarske županije, Grada Biograd na moru i Hrvatske vojske.

Ovogodišnji GPS je okupio 24 učenika iz dvije skupine: onih koji su od 1. rujna krenuli u osmi razred osnovne odnosno četvrti razred srednje škole. Kako oni uskoro postaju mali odnosno veliki maturanti ovaj program je nastojao pomoći im u velikoj životnoj odluci – odabiru srednje škole ili fakulteta sukladno njihovim sklonostima i sposobnostima. Osim navedenoga, program ima za cilj rad na osobnom izgrađivanju polaznika, bolje

upoznavanje i jačanje njihova zajedništva te prihvaćanje različitosti.

Radionice i igrice

Program profesionalne orijentacije osmislila je i vodila **Jasna Vojnić**, diplomirana psihoginja i savjetnica predsjednika HNV-a sa svojim suradnicama – pedagoginjom **Margaretom Uršal**, profesoricom razredne nastave **Tanjom Dulić** i studenticom kemijskog inženjerstva i tehnologije **Anom Dulić**.

Program je osmišljen u vidu svakodnevnih radionica i igrice, koje su se koncentrirale oko tri velike cjeline: upoznavanje sebe, upoznavanje zanimanja i područja rada i kombiniranje onoga što želim i što mogu u »idealnu sliku« toga puta. Nakon upoznavanja prošli su kroz radionicu *Film moga života*, stereotipe, predrasude, upoznavanje oblasti zanimanja *Put sposobnosti* te razgovore na temu *Božiji plan za moj put, Moja*

 Fun park u Biogradu na moru

obitelj i moj poziv, Doprinos zajednici s mojim talentima, Ja za 10 godina.

»Za svako područje rada i svaku sposobnost definirali su ikonicu koja se provlačila sve dane u aktivnostima kako bi se dobro urezale u pamćenje. Iščitavajući pojedinosti o područjima rada, uvjetima u kojima se radi, potrebnim sposobnostima i stupnju školovanja, djeca su na razne načine, komične i interesantne osmi-

 Zadar

šljavala igrokaze, pjesme i plakate ne bi li ostalima sve to dočarali. Nakon što smo obradili sve oblasti, kroz intenzivno promišljanje, uslijedio je test interesa nakon čega je svatko izradio osobni grafik s ikonicama. U sposobnostima su se najprije okušali kroz dinamične igrice i osobnu procjenu nakon čega su rješavali profesionalne psihološke testove verbalnih sposobnosti, prostorne orijentacije i perceptivne brzine i ponovo izradili svoj osobni grafik. Djeca su

 Jasna Vojnić s polaznicama

 Stručni tim

također i od drugih dobivala povratne informacije o tome kako ih ostali doživljavaju i vide. Budućim srednjoškolcima predstavljeni su profili u srednjim školama, a budućim brucima brojni smjervori na još brojnijim fakultetima. Razgovarali smo i o maloj i velikoj državnoj maturi i svemu što ih očekuje u narednom razdoblju. Na koncu je uslijedilo uklapanje osobnih grafika s mogućnostima i sačinjavanje liste želja. Na kraju, svaki sudionik je imao osobni razgovor sa svakom od voditeljica o pojedinim temama u kojem su bili usmjeravani na osnovu svojih uradaka. Nisu svi sudionici u potpunosti donijeli odluku, ali je slika o profesionalnom putu rasvijetljena a smjernice i znakovi postali su vidljiviji. Pred njima predstoji još jedna cijela godina u koju će zakoračiti s ovim dragocjenim predznanjem i usmjerenjem», objašnjava Jasna Vojnić.

Novine ovogodišnjeg GPS-a bila su pisma roditeljima, motivacijske priče pred laku noć i posjet novootvorenom Fun parku *Mirnovac* u Biogradu na moru. Od slobodnih aktivnosti – više-satno vrijeme provedeno na vrteškama, roller coasteru, gusarskom brodu, sobi sa zrcalima iluzijama, trambolinama... – bilo je, prema izjavama djece, najbolji dio zabave.

Prateće aktivnosti

Osim radionica, polaznici su svakog dana imali misu koju je predvodio vlč. **Vinko Cvijin**, župnik u Vajskoj i Bođanima.

Polaznici su imali i trenutke zasluženog odmora kada su, uz spomenuti posjet Fun parku, razgledali znamenitosti Zadra, kupali se u moru, krstarili do Nacionalnog parka *Kornati*, pješačili do obližnje planinske vjetrenjače. Navečer je bilo svirke i druženja. Glazbeni dio vodila je profesorica razredne nastave **Ana Čavrgov**, a **Mihajlo Skenderović** je bio organizator »iza kulisa«.

»Veliku zahvalnost dugujemo župniku don **Anđelku Buljatu** iz Benkovca koji nam je osigurao smještaj u župnim prostorijama. Grad Benkovac nam je osigurao hranu, preko gradskog *Caritasa*, a gradski dužnosnik **Željko Katuša** i zapovjednik HV-a u Benkovcu **Vinko Rogić** prepoznali su značaj ovog projekta za Hrvate iz Vojvodine, te ono što je gospodin **Svemir Vrsaljko** prošle godine započeo i nastavili. Ove godine je Grad Biograd na moru osigurao ulaznice za Fun park *Mirnovac*, a Zadarska županija organizirala obilazak Zadra uz stručno vodstvo i ručak. Uz pojedince koji su osigurali put na Kornate, a to su **Braco Baričević**, **Mladen Anić** i **Zdravko Žuža**, brojni mještani su se pobrinuli da voća, sokova i kolača imamo u izobilju. Možemo reći kako je ovogodišnji program profesionalne orijentacije bio uspješan, a bit će realiziran i narednih godina«, kaže Jasna Vojnić.

D. B. P.

Susret predsjednika DSHV-a s gradonačelnikom Benkovca

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** sastao se 23. kolovoza 2017. s gradonačelnikom Benkovca **Tomislavom Bulićem**. Sastanku su prisustvovali i **Jasna Vojnić**, savjetnica predsjednika HNV-a zadužena za obrazovanje i razvojne projekte i **Darko Baštovanović**, predsjednik Povjerenstva za praćenje povrede manjinskih prava pri HNV-u.

Predsjednik Žigmanov je izrazio zahvalnost za dosadašnju potporu koju je Grad Benkovac pružio za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, koji su i ove godine bili smješteni u Bruškoj nadomak Benkovca. Žigmanov je naglasio da se ovakvim projektima dodatno jačaju veze mladih s matičnom domovinom, što je važan čimbenik u očuvanju i njegovanju vlastitog identiteta. Žigmanov je gradonačelnika upoznao i s trenutačnim problemima s kojima se suočavaju pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji prilikom ostvarivanja svojih ljudskih i manjinskih prava, pri čemu je posebice naglasio da hrvatska zajednica danas živi u ambijentu koji nije naklonjen Hrvatima. Predsjednik DSHV-a je rekao i da su Hrvati u Srbiji, unatoč mnogim problemima, živa zajednica koja nastoji čuvati i njegovati svoj identitet te naglasio da Hrvati u Vojvodini imaju oko 40 kulturnih udruga, preko 400 kulturnih manifestacija, razvijenu nakladničku i znanstvenu djelatnost.

Kada je pak riječ o odnosima s matičnom domovinom, Žigmanov je rekao da je neophodno da Hrvatska nastavi očitovati stal-

ni i djelatni interes za Hrvate u Vojvodini, da pomaka svakako ima, ali i da se on još mora razvijati. Kao primjer pozitivne prakse Žigmanov je naglasio angažiranost Hrvatske oko priskrbljivanja udžbenika na hrvatskom jeziku. Na sastanku je bilo riječi i o dru-

Tomislav Bulić i Tomislav Žigmanov

gim važnim projektima. Gradonačelnik Bulić je rekao da će Grad Benkovac i dalje nastaviti pružati pomoć hrvatskoj zajednici u Vojvodini te da će nastojati postojeću suradnju u budućnosti dodatno intenzivirati.

Press služba DSHV-a

Etnička netrpeljivost i dalje duboko ukorijenjena u srbijanskom društvu

Uvrede, uznemiravanja i prijetnje

Većina medija svoju pažnju, naslovnice, minutaže i satnice posvećuje događanjima u susjedstvu i ekscesnim situacijama u bivšim jugoslavenskim republikama s kojima se suočavaju pripadnici srpske zajednice naseljeni u tim državama, ali se o duboko ukorijenjenim negativnim predodžbama spram nacionalnih manjina u Srbiji i AP Vojvodini javnost nedovoljno upoznaje

Iako su na postojanje etničke netrpeljivosti upozoravali najeminentniji znanstvenici još 90-ih godina prošloga stoljeća, teško je razumjeti da je ova društvena devijacija i danas u mnogome prisutna. Ne samo što je etnička netrpeljivost i dalje više nego prisutna u srbijanskom društvu, nego se o njoj bezmalo ili uopće ne govori. Većina medija svoju pažnju, naslovnice, minutaže i satnice posvećuje događanjima u susjedstvu i ekscesnim situacijama u bivšim jugoslavenskim republikama s kojima se suočavaju pripadnici srpske zajednice naseljeni u tim državama, ali se o duboko ukorijenjenim negativnim predodžbama spram nacionalnih manjina u Srbiji i AP Vojvodini javnost nedovoljno upoznaje.

Ne samo što mediji prešućuju ove probleme, već i institucije srbijanske države i nadležna tijela odbijaju preventivno djelovati spram etničkih stereotipa i predrasuda, koje ponekada, na žalost, rezultiraju i nasiljem spram pripadnika nacionalnih manjina. Ovo je problem koji posebice pogađa nove nacionalne manjine, koje i same uslijed neizgrađenih vlastitih institucija i slabih kapaciteta ne mogu reagirati na odgovarajući način te zaštititi članove svoje zajednice. U ovakvoj situaciji se upravo nalazi i hrvatska nacionalna manjina, koja se s kontinuiranim šoviniističkim ispadima i nasiljem suočava još od 90-ih godina prošloga stoljeća, dok svaki njezin apel javnosti i nadležnim institucijama biva zatomljen i prešućen.

Posljednji u nizu slučajeva etnički motiviranog uznemiravanja i prijetnji dolazi iz srijemskog sela Sot u općini Šid, a žrtva je dakako aktivni član hrvatske zajednice **Ivica Živković**, drvni tehničar i poljoprivrednik, ali i članovi njegove najuže obitelji. Ne samo što je obitelj Živković od strane susjeda **L. G.** doživljavala najgore uvrede na etničkoj osnovi, već je, prema tvrdnjama Živkovića, susjed L. G. svjesno uništavao osobnu imovinu obitelji. Koliko god nadležna srbijanska tijela nastojala da slučaj obitelji Živković predstave kao susjedsku zavadu, iz razgovora koji su predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća obavili s Ivicom Živkovićem očito je da se krije duboka etnička netrpeljivost.

Susjed L. G. obitelj Živković uznemirava već nekoliko godina, usto im poručujući da se sele u matičnu zemlju, označavajući ih pripadnicima vojnih postrojbi NDH, i poručujući im da on na to ima prava jer je on u svojoj zemlji i na koncu je čak prijetio i fizičkim razračunavanjem. Iako je Ivica Živković već više puta sve navedeno prijavljivao, te tražio odgovarajuću zaštitu nadležnih tijela, samim predstavnicima HNV-a je rečeno da se Živković tek jednom obratio MUP-u u općini Šid. Kao posljednji mehanizam koji bi mogao preventivno djelovati te zaštititi člana svoje zajednice, obitelj Živković se obratila predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća. Postavlja se pitanje hoće li slučaj obitelji Živković biti samo još jedan u nizu neregistriranih slučajeva spram kojih država i njezina tijela neće adekvatno reagirati i koji bi, na koncu, mogao imati veoma teške posljedice kao i mnogi slučajevi prije njega.

Podsjećamo da je ovo samo jedan u nizu teških slučajeva etničke diskriminacije i nasilja nad pripadnicima hrvatske nacionalne zajednice, jer je prošle godine napadnut mladić hrvatske nacionalnosti u Sonti u općini Apatin. Prije toga je napadnut gvardijan katoličkog samostana u Baču, dok je još prije toga teško fizički napadnut župnik u Slankamenu. Čak su i sami visoki dužnosnici i predstavnici hrvatske nacionalne manjine u Srbiji bili najbrutalnije medijski napadani i podvrgavani medijskom linču.

Još jedanput postavljamo pitanje što će učiniti nadležna tijela Republike Srbije? Hoće li ponovno poručiti kako je normativni okvir za zaštitu nacionalnih manjina u Srbiji najbolji i najustavljajeniji u Europi, kako su manjine zaštićene i kako etnička netrpeljivost praktički ne postoji, ili će na odgovarajući način riješiti jedan težak slučaj koji u društvu i državi, koja sebe smatra budućom kandidatkinjom velike europske obitelji, ne bi smio postojati ni u naznakama?

Darko Baštovanović
predsjednik Povjerenstva za praćenje povreda manjinskih prava
pri Hrvatskom nacionalnom vijeću

Otvoren cestovni prijelaz

U srijedu, 30. kolovoza, izvršni direktor za upravljanje javnom željezničkom infrastrukturu Milan Šegan i direktor Javnog poduzeća za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje Subotica Predrag Radivojević otvorili su potpuno rekonstruiran i moderniziran cestovni prijelaz koji se nalazi na križanju magistralne pruge Subotica – Bogojevo – državna granica – Erdut i gradske ulice Grabovačka (Proleterskih brigada).

59. sjednica Gradskog vijeća

Utorak, 29. kolovoza, održana je 59. sjednica Gradskog vijeća Grada Subotice, a na dnevnom redu bila je jedna točka – Donošenje Rješenja o usvajanju Informacije o stupnju usklađenosti planiranih i realiziranih aktivnosti javnih poduzeća za razdoblje 1. siječnja – 30. lipnja 2017. godine.

Natječaj za dodjelu sredstava za poticanje razvoja darovite mladeži Grada Subotice

Povjerenstvo za dodjelu sredstava za poticanje razvoja darovite mladeži Grada Subotice objavilo je 24. kolovoza Natječaj za dodjelu sredstava za poticanje razvoja darovite mladeži Grada Subotice.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50 Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i članovima od 60. do 73. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11), oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana generalne regulacije za naselje Stari Žednik,
Nacrt Plana detaljne regulacije za radnu zonu u naselju Mišićevo i

Nacrt Izmjene plana detaljne regulacije za dio prostora *Banje Palić* na Paliću

Javni uvid može se obaviti od 4. rujna do 3. listopada 2017., radnim danima od 8 do 15 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu obaviti uvid u Planove i dobiti informacije o njima u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1. Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 14 i 15), do 3. listopada 2017.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 9. listopada 2017. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Tekst natječaja i obrazac za prijavu dostupni su na službenoj internetskoj stranici Grada, www.subotica.rs u odjeljku Natječaji i oglasi. Rok za podnošenje prijave je 8. rujna 2017. godine.

Javni poziv za posebne programe iz područja sporta

Gradsko vijeće Grada Subotice raspisalo je Javni poziv za dostavljanje prijedloga posebnih programa u području sporta za 2017. godinu. Podnositeljima posebnih programa Javni poziv i Obrazac 4 (Prijedlog posebnog programa kojim se ispunjavaju potrebe i interesi građana u područja sporta – aplikacijski formular) dostupni su na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs u odjeljku natječaji i oglasi.

Zatvoren za promet dio Ulice Subote Vrlića

Služba za energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice obavještava javnost da će u razdoblju od 19. kolovoza do 31. prosinca za promet biti zatvoren dio Ulice Subote Vrlića i to ugao koji povezuje parkiralište kod kružnog toka na početku Aleje maršala Tita s Ulicom Subote Vrlića. Razlog zatvaranja je izgradnja stambeno-poslovnog objekta u Ulici Subote Vrlića.

Iz programa proslave Dan grada

Petak, 1. rujna

9.00 Gradska kuća, svečani ulaz – Nastup Subotičkog puhačkog orkestra

10.00 Gradska kuća, Velika vijećnica – Svečana sjednica Skupštine grada

Od 13 do 18 sati na maloj bini u centru grada predviđen je bogat zabavno-glazbeni program, u okviru kojeg će nastupiti i Subotički tamburaški orkestar

19.00 Galerija *Vinko Perčić* – Skupna izložba *CroArt&Kruparaart*

20.30 – 22.00 Trg, velika bina – Nastup Subotičkog simfonijskog orkestra (muzika iz domaćih filmova)

22.30 – 24.00 Trg, velika bina – Koncert grupe *Budapest bar* iz Budimpešte

Subota, 2. rujna

10.30 Korzo – 1. subotički polumaraton i utrka na 5 km

Od 14 do 19 i 30 sati na maloj bini u centru grada nastup učenika osnovnih i srednjih škola, plesnih skupina, HKC *Bunjevačko kolo*...

21.00 – 23.30 Trg, velika bina – Koncert *Tropiko benda*

23.00 Ulica Matije Korvina – Street party

U okviru proslave Dana grada na Paliću se održava 7. saziv umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2017.*, u okviru kojeg je u subotu, 2. rujna, u Maloj gostioni u 19 sati, predviđena izložba radova nastalih na ovom sazivu.

Ponašanje gradonačelnika Bogdana Labana Subotici nanijelo bruku regionalnih razmjera

Prava slika vlasti

Zvučna snimka »razgovora« između (aktualnog) gradonačelnika Subotice **Bogdana Labana** i asistenta na Građevinskom fakultetu u Beogradu **Vladimira Polovine** – koja je u ponedjeljak objavljena na portalu *Espresso* i koja se vrlo brzo proširila po društvenim mrežama – izazvala je zgražavanje i gotovo nepodijeljenu osudu ponašanja prvog čovjeka Subotice. Naime, tijekom petnaestopolminutne snimke – često koristeći psovke i prostački rječnik – Bogdan Laban je u nekoliko navrata uputio i prijetnje smrću Vladimiru Polovini, koji je zbog tjelesnog i verbalnog napada podnio kaznenu prijavu policiji, ali je, po riječima njegovog odvjetnika **Dušana Kliske**, »bez obrazloženja zadržan u pritvoru«.

Cijeli ovaj slučaj u utorak je dobio i političku dimenziju za koju se zainteresirala i javnost izvan Subotice. Sam gradonačelnik je prvo u izjavi *Insajderu* potvrdio da je u jednom trenutku rekao kako će Polovini »iščupati grkljan i pojesti ga«, ali je demantirao da mu je na taj način prijetio smrću! Sazvavši tim povodom i konferenciju, uoči koje su novinari obaviješteni da neće imati priliku postavljati pitanja, Laban se ispričao građanima Subotice i Srbije (ali ne i Polovini) zbog, kako su lokalni mediji prenijeli, »korištenja neprimjerenog rječnika«. Laban je rekao kako je duboko uvjeren da je riječ o izrežiranom slučaju u kom je, zbog njegovog »emotivnog karaktera«, izvučeno najcrnje iz njega.

»Na žalost, moja obitelj i ja smo već nekoliko mjeseci izloženi najgorem progonu, prijetnjama, klevetama, uvredama... i mislim da nema čovjeka koji ne bi bio ljut i spreman svoju čast braniti na svaki način«, rekao je, među ostalim, Laban, ne objasnivši, međutim, ni tko ga (i njegovu obitelj) progoni, prijeti, kleveće ili vrijeđa niti razloge zbog kojih to čini.

Ističući kako je njegova odgovornost nepobitna, te da će stranka (Srpska napredna, prim. a) odlučiti o njegovoj daljnjoj sudbini, Laban je ponovio kako je on žrtva izrežiranog slučaja i mafijaške klopke (opet ne navodeći na koga ili što misli), poručivši predsjedniku Pokreta Slobodni građani Srbije **Saši Jankoviću** i bivšem gradonačelniku Subotice **Jenőu Maglaiju** da im se neće pomjeriti s crte.

A upravo su Maglai i Janković u sjedištu Mađarskog pokreta i Pokreta za građansku Suboticu nešto ranije istoga dana održali konferenciju za novinare na kojoj su oštro osudili Labanovo ponašanje. Ističući da je na taj način gradonačelnik osramotio i sebe i stranku i cijelu Suboticu, Maglai je rekako kako je to zapravo »pravo lice ekipe koja trenutačno upravlja Suboticom«.

»Vijećnička grupa Pokret za građansku Suboticu zahtijeva da gradonačelnik momentalno podnese ostavku kako bi koliko-toliko sačuvao svoj obraz i kako bi sačuvao obraz svoje stranke, ako takvo što uopće postoji. Ako gradonačelnik smatra da će ovo pitanje riješiti jednom isprikom, onda moram reći da ćemo kao vijećnička grupa pokrenuti postupak za njegovo razrješenje«, rekao je Maglai, dodajući kako očekuje da će se njihovoj inicijativi priključiti i ostale vijećničke grupe u Skupštini grada, uključujući i Savez vojvođanskih Mađara (SVM).

Govoreći o slučaju koji je preko noći postao poznat diljem zemlje, Janković je rekao kako je »doktor Laban« prava slika vlasti u Subotici i Srbiji, ali da oni ipak nisu prava slika građana Srbije.

»Ovo što se dogodilo nije incident; ovo što se dogodilo ne događa se samo u Subotici. Ovo je prvi puta da netko skupi hrabrosti, pa da to iznese. Ovakvih snimaka ima još, samo se ljudi koji su nam ih dostavljali boje, s razlogom (...) Građani i građanke Srbije trebaju znati da će, koliko se god boje i uzmiču, sutra biti još više maltretirani i napadani, a da će institucije pružati još manju zaštitu«, rekao je Janković.

Osim Maglaija, Jankovića i Labana, u utorak je na istu temu izjavu dala i predsjednica Gradskog odbora SVM-a **Tímea Horvát**, koja se »ogradila od ponašanja gradonačelnika«, te zamolila SNS kao svog koalicijskog partnera da što prije »razjasni situaciju«! Priopćenjima za javnost obratili su se i gradski odbori Demokratske stranke i Pokreta za preokret (zajednički), te Pokreta Dosta je bilo. Osudivši Labanovo ponašanje, prvi su od gradonačelnika zatražili da se izjasni tko mu i na koji način prijeti, dok su drugi, poručivši mu da se ne krije iza stranke, zatražili od njega neopozivu ostavku.

Z. R.

Iako je neposredan povod prostačkog ponašanja Bogdana Labana, što i zvučni zapis dijelom potvrđuje, bio Polovinino lijepljenje plakata »Bogdane, Bog je ljut« kojim je u petak grad bi oblijepljen, pravi motivi za njihov susret dan kasnije u jednom subotičkom hotelu (nitko ne navodi u kojem) za sada nisu poznati i javnost o njima samo nagađa.

Bruka zbog ponašanja gradonačelnika proširila se i izvan granica Srbije. Tako je agencija Hina, pozivajući se na pisanje domaćih medija, istoga dana prenijela ključne detalje ovog slučaja, a dan kasnije (u srijedu) to je objavljeno u Jutarnjem listu kao i u drugim hrvatskim medijima.

Marija Mrgić, ravnateljica Osnovne škole 22. oktobar u Monoštoru

Roditelji za nastavu na hrvatskom jeziku

Za nastavu na hrvatskom jeziku u Monoštoru je prijavljeno šest prvašića. Suglasnost Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice je dobivena, ali se u vrijeme zaključenja ovog teksta još čekala potvrda iz Ministarstva prosvjete

U vrijeme kada ovaj intervju bude pred čitateljima đaci će biti u klupama na početku nove školske godine. Hoće li se prvi puta desiti da se u jednoj školi u Zapadnobačkom okrugu održava nastava na hrvatskom jeziku, dva dana prije početka školske godine još nije bilo sasvim sigurno, jer do srijede ujutru u monoštorsku školu nije stigla suglasnost iz Ministarstva prosvjete bez čijeg odobrenja ova nastava ne može krenuti. Međutim, kako je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice dalo suglasnost za otvaranje odjela za nastavu na hrvatskom, očekuje se da će to rješenje potvrditi i Ministarstvo prosvjete Srbije. Tako će prvi puta u jednoj školi Zapadnobačkog okruga djeca pohađati nastavu na hrvatskom jeziku. Jesu li u monoštorskoj školi spremni za to, imaju li potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća, neke su od tema o kojima smo razgovarali s ravnateljicom Osnovne škole 22. oktobar u Monoštoru **Marijom Mrgić**.

 O tome da su roditelji u Monoštoru zainteresirani za upis djece u odjel na hrvatskom jeziku govorilo se još krajem

prošle školske godine. Međutim, od te početne zainteresiranosti roditelja do otvaranja odjela nekoliko je koraka. Dokle se stiglo?

U vrijeme dok razgovaramo još uvijek nam nije stigla suglasnost iz Ministarstva prosvjete za otvaranje odjela prvog razreda na hrvatskom jeziku. Međutim, rješenje Pokrajinskog tajništva za obrazovanje sasvim izvjesno vodi do toga da ćemo suglasnost dobiti i od Ministarstva prosvjete. U pitanju je šestero prvašića čiji su se roditelji izjasnili da žele da njihova djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. U Pravilniku o financiranju škola minimalni broj učenika po odjelu je 15, a kako imamo šestero zainteresiranih za ovaj odjel, za njegovo otvaranje potrebna nam je suglasnost.

 Koliko ste vi kao škola spremni za otvaranje ovakvog odjela?

Još u lipnju, kada smo prihvatili zahtjeve roditelja i kada smo planirali otvaranje ovog odjela, svakako da smo razmišljali o tome tko će držati nastavu i na koji način će djeci biti osigurani udžbenici. U tome smo imali potporu Hrvatskog nacionalnog

vijeća, koja nam jest bila važna, jer smo prvi puta na teritoriju Grada Sombora krenuli u otvaranje odjela na hrvatskom, što je nešto drugačije od izučavanja izbornog predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Što se tiče kadra, tu problema nemamo, jer nekoliko naših učiteljica godinama posjećuje ljetne škole i seminare namijenjene nastavnicima koji drže ili izborni predmet ili nastavu na hrvatskom. Za četiri godine ti naši prvašići doći će u predmetnu nastavu, ali i za to ćemo biti spremni.

Spomenuli ste suradnju i pomoć Hrvatskog nacionalnog vijeća. Na koji način je HNV sudjelovao u pripremama za otvaranje ovog odjela?

Potporu HNV-a uvijek smo imali. Ove godine rekla bih da je to bilo još i agilnije i **Jasna Vojnić**, savjetnica predsjednika HNV-a, bila je u našoj školi i u izravnom razgovoru s roditeljima objasnila što znači otvaranje odjela na hrvatskom, kako će se osigurati udžbenici i pojasnila i druge nejasnoće koje su imali roditelji. Mislim da je taj razgovor također pridonio da roditelji istraju u svojoj odluci da djecu upišu u odjel na hrvatskom. Na tom sastanku roditelji su informirani da o udžbenicima ne moraju brinuti, jer su kompleti spremni. Čim nam je stiglo rješenje Pokrajinskog tajništva, mi smo obavijestili HNV i, kako nam je rečeno, udžbenici za naših šestero učenika su spremni i kada stigne suglasnost Ministarstva prosvjete daci će ih i dobiti.

Škola u Monoštoru škola je u kojoj se učenici u velikom broju izjašnjavaju za izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Podsjećanja radi, kada je prvi puta ovaj izborni predmet uveden u vašu školu?

Prva godina bila je školska 2005./06. i tada su se za izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izjasnila 64 naša učenika. Najviše ih je bilo 2009./10. godine kada se od 302 upisana učenika 146 opredijelilo za ovaj izborni predmet. Obično se od prvog do osmog razreda polovica učenika izjasni za taj izborni predmet. Školske 2016./17. godine taj izborni predmet pohađala su 133 učenika, a ukupno smo imali 221 đaka. Do četvrtog razreda to je fakultativna nastava, a od petog do osmog izborni predmet. Na fakultativnoj nastavi kroz igre, ples, dramske tekstove učenici upoznaju nacionalnu kulturu, hrvatski jezik, a onda kada prijeđu u više razrede hrvatski s elementima nacionalne kulture biraju kao izborni predmet i skoro svi učenici i poslije četvrtog razreda nastavljaju pohađati hrvatski s elementima nacionalne kulture.

Spomenuli smo već suradnju, potporu i pomoć HNV-a. Koliko vam pomažu druge hrvatske institucije? Koliko s njima surađujete?

U usavršavanju nastavnika, angažiranju učenika u nastavnim ili izvannastavnim aktivnostima i neformalnim oblicima obrazovanja... u svemu tome nam pomažu institucije hrvatske zajednice. Ljetovanja, ljetni kampovi nešto je u što su naši učenici uvijek uključeni. Upravo prije nekoliko dana vratila su nam se djeca s ljetovanja u Novom Vinodolskom. U svibnju smo sudjelovali u Hrvatskoj na ekološkom kvizu *Lijepa naša*. Za blagdane uvijek stignu iz HNV-a darovi za djecu, a mi za tu prigodu pripremimo program posvećen blagdanu koji se obilježava. Sudjeluju naši nastavnici i na stručnim usavršavanjima i u lipnju ove godine dvoje naših nastavnika koji drže izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture sudjelovalo je na stručnom skupu za odgojitelje, učitelje i nastavnike iz Vojvodine koji je održan u Vukovaru. Zadovoljni su ovim seminarom, jer su dobili smjernice kako dalje unapređivati ovu nastavu.

Vaši učenici aktivni su suradnici Hrčka, podlistka Hrvatske riječi, i često na stranicama Hrčka čitamo njihove pjesme i gledamo likovne uratke.

To su aktivnosti vezane za samu nastavu izbornog predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Šaljemo i likovne i literarne radove. Zatim, redoviti smo sudionici *Hrckovog maskenbala*. Sudjelujemo na natjecanjima recitatora na hrvatskom jeziku, odnosno nekom od dijalekata hrvatskog jezika. I da se pohvalimo: ove godine **Miljana Andrašev**, sada učenica osmog razreda, osvojila je prvo mjesto. Mališani od prvog do četvrtog razreda više su usmjereni k *Hrvatskoj čitaonici* i *Hrčku*, a ovi malo stariji aktivnostima gdje se traži malo više znanja iz povijesti, zemljopisa, poznavanja jezika, a takav je ekološki kviz *Lijepom našom*.

Surađujete li s nekom školom iz Hrvatske?

Surađujemo sa školom iz Bilja, a tu suradnju inicirali su naši Monoštorci koji žive u Bilju. Sa školom je pokrenuto natjecanje školske djece u starim sportskim disciplinama. Prošle školske godine tog natjecanja nije bilo, ali smo u kontaktu sa školom i ukoliko bude nekih projekata rado ćemo nastaviti suradnju. Znači da smo mi ambasadori WWF-a – Svjetskog fonda za prirodu i ukoliko budu zainteresirani, potruditi ćemo se da nam budu partneri u nekom od naših projekata.

Istaknula bih suradnju s Osnovnom školom *Ivan Milutinović* iz Subotice, gdje postoji odjel na hrvatskom jeziku. Nadam se da će nam kolege biti i ovoga puta od pomoći oko organizacije nastave.

Rekli smo na početku ovog razgovora da je za nastavu na hrvatskom prijavljeno šestero učenika. Koliko ćete ukupno ove godine upisati prvašića?

Ove godine imamo 26 prvašića. Kada ne bi bilo odjela na hrvatskom jeziku, imali bismo jedan odjel od 26 učenika. To je druga generacija monoštorskih đaka u kojoj je samo jedan odjel prvašića. Sada izvodimo jedan odjel u četvrtom razredu i kažem evo sada imamo 26 prvašića, što je, da nema odjela na hrvatskom jeziku, broj đaka za jedan odjel. Ne tako davno, u generaciji 1978./79. godine, imali smo i po tri odjela u jednom razredu. Vodim posljednjih desetak godina, koliko sam na mjestu ravnateljice, statistiku i mogu reći da je prije deset godina škola imala više od 380 učenika. Za deset godina taj broj se smanjio na 221 učenika. Nije to samo problem u Monoštoru, već i u drugim sredinama ovdje na zapadu Bačke. Odlaze ljudi na rad u inozemstvo, a s njima i cijele njihove obitelji.

Pred početak ove školske godine objavljeno je da je više od 4.000 prosvjetnih radnika u Srbiji višak. Imate li vi viška nastavnog kadra?

Taj višak nastavnog kadra uglavnom je u predmetnoj nastavi. Ove školske godine mi tih problema nemamo. Međutim, ukoliko bismo u ovoj generaciji prvašića ostali na jednom odjelu, kada ta generacija dođe u peti razred bilo bi problema u predmetnoj nastavi, jer bi norma nastavnika bila manja s obzirom na to da bismo tjedno imali manje dva, tri ili četiri sata, sve ovisno od predmeta. Ali, kažem, velikih problema do sada nismo imali. Smanjuju se inače norme pa nam dolaze kolege iz drugih škola i preuzeli smo određeni broj kolega s liste tehnoloških viškova za dopunu norme u našoj školi. Za sada u svakoj generaciji, osim u četvrtom razredu, još uvijek imamo po dva odjela.

Zlata Vasiljević

NATJEČAJ

za sufinanciranje hrvatskih udruga u Republici Srbiji iz područja kulture u 2017. godini

Manifestacije, projekti i djelatnosti koji su predmet sufinanciranja

Natječaj se raspisuje za sufinanciranje sljedećih aktivnosti:

1. Zaštita, očuvanje i predstavljanje kulturne baštine Hrvata u Republici Srbiji;
2. Organiziranje manifestacija kulture lokalnog, regionalnog ili međunarodnoga karaktera;
3. Audio-vizualno dokumentiranje tradicijske kulture i običaja hrvatske zajednice u Republici Srbiji;
4. Izdavanje knjiga;
5. Sufinanciranje redovite djelatnosti.

Cilj natječaja

Očuvanje i promicanje kulturne baštine Hrvata u Republici Srbiji, kao i potpora u radu kulturnih udruga koje djeluju unutar hrvatskoga kulturnog prostora u Republici Srbiji.

Proračun

Ukupni iznos sredstava natječaja je 1.200.000,00 dinara.

Vrijeme realizacije

Natječaj se raspisuje za 2017. godinu.

Odobrena sredstva bit će isplaćivana sukcesivno, sukladno dinamici priljeva sredstava na račun HNV-a i datumu održavanja manifestacije.

Opći uvjeti

1. Pravo sudjelovanja imaju registrirane hrvatske udruge (društva) koje djeluju u Republici Srbiji;
2. Prijave se podnose isključivo na obrascu HNV-a, putem pošte ili osobno, na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće, Preradovićeve 13, 24000 Subotica, s naznakom: »Za natječaj«;
3. Rok prijave na natječaj je 15 dana od dana objave natječaja u tjedniku »Hrvatska riječ«;
4. Nepravodobne, nepotpune i nepravilno popunjene prijave neće se razmatrati;
5. Natječajna dokumentacija se ne vraća podnositeljima.

Posebni uvjeti

Udruge kojima budu odobrena sredstva po ovom natječaju u obvezi su:

1. prilikom organizacije manifestacija, na istima jasno istaknuti obilježja hrvatske zajednice u Republici Srbiji,
  2. naznačiti da je u realiziranju manifestacije ili projekta sudjelovalo Hrvatsko nacionalno vijeće,
  3. poslati financijsko izvješće u roku od 15 dana nakon realizacije projekta, a najkasnije do konca 2017. godine.
- Hrvatsko nacionalno vijeće neće uzimati u razmatranje prijave podnositelja kojima su dodijeljena sredstva na temelju prijašnjih natječaja Hrvatskog nacionalnog vijeća, a nisu izmirili obveze preuzete po tim natječajima i nisu dostavili financijsko izvješće o utrošku dodijeljenih sredstava.

Također, podnositelji koji ne dostave financijsko izvješće i koji se ne budu pridržavali ovih odredbi neće imati pravo sudjelovati na sljedećem natječaju HNV-a.

Kriteriji raspodjele sredstava

Raspodjela sredstava vršit će se sukladno sljedećim kriterijima:

1. Regionalna ravnomjernost;
2. Vrijednosni, umjetnički i estetski kriteriji, kvaliteta i profesionalnost u radu;
3. Tradicionalni karakter manifestacije ili nakladničkog projekta u kulturnom prostoru hrvatske zajednice;
4. Doprinos ostvarivanju regionalne i međunarodne kulturne suradnje;
5. Doprinos njegovanju kulture, unaprjeđenju i promicanju tradicionalnog i suvremenog umjetničkog stvaralaštva nacionalne zajednice.

Hrvatsko nacionalno vijeće

»Svaki nastup mi je izazov«

Mnogo je naših sunarodnjaka »rasuto« po cijelom svijetu, kojima se, zbog postignutog uspjeha u radu, možemo i trebamo ponositi. Neki od njih su otišli trbuhom za kruhom, neki ne želeći sudjelovati u ratnim zbivanjima na ovim prostorima, neki vidjeći ili tražeći bolje mogućnosti za profesionalni i osobni razvoj. Jedan od tih sunarodnjaka iz ove treće skupine je poznati i uspješan orguljaš **Alen Kopunović Legetin**, rodom iz Subotice.

Od 1999. do 2016. godine živio je u Požegi u Hrvatskoj, gdje je kao orguljaš i zborovođa djelovao u crkvi sv. Lovre, odnosno kao pontifikalni zborovođa i orguljaš u katedrali. Od ove je godine orguljaš i zborovođa župe Blagovijesti Navještenja Gospodinova na Vrbanima u Zagrebu. Od 2001. ima status slobodnog umjetnika.

I njemu je, kao i mnogima koji su otišli, rodno mjesto i dalje u srcu, te povremeno, bilo privatno ili profesionalno, dođe u svoju Suboticu. Tako je bilo i za ovogodišnju *Dužijancu*, kada je, kao gost – orguljaš svirao u okviru svečane Večernje molitve te euharistijskog slavlja u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske, 12. i 13. kolovoza.

Središnja svečanost ovogodišnje *Dužijance*, nažalost, nije mogla biti proslavljena po planu i kako priliči, ali je zato subotička katedrala i u subotu i u nedjelju bila prepuna i Vaša uloga kao gosta – orguljaša svakako je opravdana. Kada ste za orguljama, razmišljate li samo kako svirate ili i kome i gdje?

Orguljaši su većinom vezani za liturgijska slavlja i orgulje kao takve služe upravo da povedu narod Božji da s pjesmom uzveličaju liturgijsko slavlje, te se tu prvenstveno slavi Boga i njemu je upućena sva pažnja. Koncerti imaju drugu svrhu, prezentaciju rada umjetnika te njegovo viđenje skladbe koju izvodi, premda ako na koncertima izvodim skladbe sakralnog tipa, opet je inspiracija u tekstu kojeg izvodim, psalmu ili kakvom drugom liturgijskom izvoru.

U Subotici ne živite od početka 90-ih godina, kada ste i započeli studije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Ima li nostalgije za rodnim mjestom?

Meni se izraz nostalgija ne sviđa, suludo je imati nostalgiju za vremenima koja su prošla, no u Subotici sam vrlo rano upoznao puno literature pjevajući i svirajući sa zborovima *Albe Vidaković* uz s. **Mirjam Pandžić** i *Pro musica* uz moju dragu razrednicu **Ga-**

briellu Égető, koja mi je uvelike koristila za moj daljnji razvitak u glazbi, jer sam već kao srednjoškolac pjevao *Bach Magnificat*, *Bachovu Misu u g-mollu* i svirao u *Kantatama Vivaldia*, Bacha, *Monteverdija*.

S obzirom na Vaše bogato iskustvo i budući da su Vam pod prstima bile dirke brojnih orgulja, što one moraju posjedovati kako biste svirali s kompletnim uživanjem?

Orgulje su sve unikatne i razlikuju se po stilu gradnje pojedinih škola (francuska, talijanska, njemačka, engleska, španjolska), te se u skladu s orguljama bira repertoar. U tom smislu su sve posebne kad se na njima svira upravo to što je skladano za njih.

Živjeli ste i radili u Požegi 17 godina. Što su Vam te godine donijele i što će Vam ostaviti, i osobno i profesionalno?

U Požegi sam tijekom tih godina nastavio upravo ono što sam naučio prvo u Subotici, a kasnije u Zagrebu, Salzburgu i Rimu. Izvodili smo s katedralnim zborom zavidan koncertni vokalno-instrumentalni sakralni repertoar, iz kojeg valja istaknuti *Misu sv. Cecilije Ch. Gounoda*, *Magnificat* J. S. Bacha, *Te Deum M. A. Charpentiera*, *Händelove Psalme* i *Himne (Chandos Anthem, Ps 118, Zadok the Priest)*, *Kantate* J. S. Bacha, a kao kruna rada zbora bila je integralna izvedba Händelovog oratorija *Mesija*. Na repertoaru su bile i mnoge **Mozartove** mise koje sam upoznao i zavolio za vrijeme mog boravka u Salzburgu, gdje sam redovito nedjeljom išao i uživao na liturgijskim slavljinama. Što se tiče osobnoga, moji nekadašnji učenici iz Požege sada su već umjetnici te kao kolege skupa nastupamo i to mi je veliko zadovoljstvo.

Suradivali ste s brojnim orkestrima, zborovima, solistima. Izdvojite nam nekoliko, za Vas najznačajnijih suradnji...

Svaki nastup mi je izazov i ne želim nijedan posebno izdvojiti, a kombinacije s orkestrima, zborovima, daju dodatnu notu usklađivanja različitih umjetničkih osobnosti kako bi djelo moglo zaživjeti – to je ljepota.

Tu su i brojne nagrade. Ima li za Vas najvrjednije?

Nagrade su priznanje za rad na bilo kom području ljudskog djelovanja, pa tako i u glazbi. Nekad je iskrena pohvala ili kritika nekog glazbenog laika više vrijedna od nekakvih muzikološko-kritičarskih seciranja.

Jeste li zadovoljni sobom kao orguljašem?

Onog trenutka kad čovjek postane zadovoljan sobom, propao je i ne napreduje više.

Ivana Petrekanić Sić

Škola u Čikerijskoj šumi

S jedne strane Čikerijskog puta je velika stara šuma koja se proteže prostranim tavankutskim atarom, a s druge dugi niz kuća (salaša), sada već prorijeđenih, od kako se Čikerija desetljećima raseljava, te se svela na pedesetak stanovnika. Do prije tri-četiri desetljeća bilo je više djece ovdje, a u daljoj prošlosti pogotovu, te je Čikerija imala svoju školu. Prema sjećanju, do 80-ih godina prošlog stoljeća još je postojalo nastave, zatim je školsko zvono utihnulo, a objekt još ostao, a desetljeće kasnije ni njega više nije bilo.

Gdje se nalazila škola? Okružena šumom, uz rub puta, u neposrednoj blizini poljane sa starim križom, gdje se svake godine u svibnju održavaju proštenja. Ali, tragova škole vidljivih s puta više nema; zelenilo je sve prekrilo. Stoga činimo iznimku: na fotografiji iz aktualnog vremena snimili bi samo drveće, a objavljivanjem dvije slike iz nekadašnje čikerijske škole podsjetit ćemo njene nekadašnje đake na radosti djetinjstva. Fotografije su iz albuma obitelji **Tumbas**.

Škola na Čikeriji obuhvatala je učenike nižih razreda; nastavu su zajedno pohađali učenici dvaju razreda, prvi i treći, drugi i četvrti. Bila je zidana od cigala (a ne pravljena od naboja), kakvi su školski objekti prema tipskim projektima podizani početkom dvadesetog stoljeća. Ne zna se od koje godine je ovdje počela nastava, ali je pouzdano škola radila kada je, prema sačuvanom sjećanju u familiji Tumbas, **dida Antuš**, rođen 1908., dorastao za đaka-prvaka.

Dan grada

Ove godine se poklapa petak, 1. rujan, dan kada izlazi *Hrvatska riječ* čiji najnoviji broj držite u ruci, s Danom grada Subotice. U važećem Statutu Grada Subotice u 8. članku piše sljedeće: »Grad ima svoj praznik – Dan grada. Dan grada je 1. rujan kada je 1779. godine bilo svečano uvođenje (instalacija) privilegije – statusa slobodnog kraljevskog grada Subotice.«

Ako baš malo cjepidlačimo, nije grad postao sl. kr. gradom pod imenom Subotica ili Szabadka, nego: »19. veljače 1779. godine carica Marija Terezija je, shodno njenoj urođenoj blagonaklonosti naredila da se grad nazove Marija Theresiopolis«, što je bilo i normalno, jer je tada u Austrijskom carstvu službeni jezik bio latinski. Bilo je i izuzetaka: Petrovaradinski šanac je svoj privilegij otkupio 1747.

godine i naselje je dobilo službeno ime: latinski Neo-Planta, mađarski Új-Vidég, i njemački Ney-Satz. Naziv grada Novi Sad je nastao kasnije, no činjenica je da je grad u XIX. stoljeću imao četiri službenih imena. Dakle, višeznačnost na ovim prostorima nije baš takva novina kao što neki vole tvrditi. Stariji sugrađani se sjećaju da je do početka devedesetih godina Dan grada Subotice bio 10. listopada. Tog dana 1944. godine desetak partizana ušlo je u »prazan grad« koji je od nadolazeće armije SSSR-a napustila mađarska vojska koja je tu boravila za vrijeme II. svjetskog rata. Ovaj dan se kasnije proslavljao i kao Dan oslobođenja grada od fašizma i redovito je obavljano polaganje vijenaca na spomeniku na Trgu žrtava fašizma. Ovom prilikom nemam želju baviti se kojekakvim lažnim i glupim tezama, koje su svojevremeno plasirali protivnici promjene grba, zastave i Dana grada. Pozabavimo se bolje time što je u suštini bio privilegij slobodnog kraljevskog grada?

Najveći privilegij

U feudalnoj državi, kakvo je tada bila Habsburško carstvo, najveći privilegij naselja bio je status »slobodni kraljevski grad«. Ovakav privilegij u danim feudalnim odnosima omogućavao je maksimalnu slobodu i mogućnost razvoja grada (kao i bogaćenja pojedinaca članova gradske elite). Grad je ovom odlukom

postao i »kolektivni plemić« i kao takav imao je pravo slati dva deputata u Zemaljski sabor. Prvi zastupnici su bili **Ivan Sučić** i **Ante Parčetić**. Po javnom pravu grad je bio vlasništvo kralja i kao takav je bio dužan plaćati godišnju kraljevsku rentu (*census regius*), vojni porez (*contributio*) i bio je dužan osigurati smještaj za vojsku. Kralj je svoju vrhovnu pravosudnu vlast obavljao preko tzv. tavernikalne stolice, a u oblasti uprave i privrede putem ugarske Kraljevske komore. U svim ostalim upravnim i sudskim poslovima slobodni kraljevski grad je bio potpuno samostalan. Grad kao kolektivni plemić – zemljoposjednik, posjedovao je

skoro svo okolno ogromno zemljište (pustare). U to doba grad je imao 21.471 stanovnika koji su predstavljali ekonomski potencijal, tako da je trebao platiti veliku otkupninu (obeštećenje kralju) od 266.666 forinti i 40 krajcara. Dobio je kredit od carice na šest godina s godišnjom kamatom od 6%. U blagodatima privilegija uživao je oko 17 % stanovnika, jer je pravo građanina dobilo 721 izabranih građana i njihove obitelji koji su svi polagali građansku zakletvu.

Put do »slobode«

Stanovnici, bolje rečeno uprava-magistrat, slobodne komorske varoši Szent Márie u dobijanje najvećeg privilegija krenuli su 1764. godine preko lokalnih plemića. Povod je bio ponovni sukob s Bač-bodroškom županijom oko plaćanja poreza za obavljanje vlastelinskih prava i davanja zaprega. Za dobijanje privilegija ponudili su skromnu sumu od 10.000 forinti (i malo pušenog mesa i ribe). Najveći protivnik dobijanja privilegija bila je županija koja je pokrenula i tužbu protiv Grada. Na sudu je Subotica nazivana grad sa »seljačkim magistratom«, a Magistrat se žalio da se županija prema njima ponaša »kao prema predstavnicima posljednjeg sela«. Županija je tražila da grad kolonizira-osnuje četiri naselja radi davanja zaprega (prijevoza), grad je pristao na dva: Bajmok i Čantavir, a na koncu je osnovano i treće selo – Šandor. Teritoriji ovih naselja su bili izuzeti iz posjeda Grada i nad njima je vlast obavljala županija. Uz plaćanje otkupa i davanje darova carici (100 opremljenih konja i 5.000 zlatnika) Subotica je postala slobodni kraljevski grad i krenula putem razvoja.

Jeste li zadovoljni zdravstvenom zaštitom u vašem mjestu?

Prije se odlučujem za privatnog liječnika

Ljubica Damjanac,
Šid

Teško pitanje. Zdravstvenim uslugama u šidskom Domu zdravlja sam uglavnom zadovoljna, s obzirom na mogućnosti zdravstvenih radnika da obave preglede, ponekad i bez aparata i instrumenata. Uglavnom se svaki pregled završi na upućivanje kod privatnih liječnika, jer se na bilo koji pregled u državnoj ambulanti čeka mjesecima. U šidskom Domu zdravlja radi tek nekoliko liječnika specijalista, pa smo prinuđeni na specijalističke preglede putovati u opću bolnicu u Srijemsku Mitrovicu ili kod privatnog liječnika. Ja ozbiljnije preglede i intervencije rješavam najčešće u privatnim ordinacijama. Što se tiče naše ambulante, zadovoljna sam dječjim liječnikom u Domu zdravlja, mada se i nakon pregleda kod njega sve svodi na kupovinu lijekova bez recepta. Sve u svemu, uvijek završimo kod privatnog liječnika. Ne znam samo do kada će biti takvo stanje u našem zdravstvu i kada će se konačno nešto promijeniti. Mi koji živimo u manjim mjestima imamo tu sreću da se svi između sebe uglavnom poznajemo, pa je i zdravstveno osoblje uglavnom ljubazno prema svima. No, uvijek ima i onih koji stalno kritiziraju medicinske radnike, ponekad i kad nisu ni za što krivi. Uvijek se nađu i oni koji se ne znaju lijepo ponašati na takvim mjestima, pa nije ni čudo što ih medicinsko osoblje »najuri«. U svakom slučaju, na prvom mjestu zbog efikasnosti, radije bih se odlučila za privatnog liječnika.

S. D.

U globalu ne

Stevan Blašković,
Sonta

Činjenica je da iz godine u godinu kvaliteta zdravstvene zaštite u selima općenito, pa tako i u našem, drastično opada. Najžalosnije je to što smo danas u puno lošijoj poziciji nego prije tri i četiri desetljeća. U to vrijeme u Sonti smo imali tri liječnika raspoređena u dvije smjene, uz noćno dežurstvo seoske ambulante i jako dobro opskrbljenu ljekarnu, koja je također radila u dvije smjene. Ovo danas, nazvano primarna zdravstvena zaštita, vrlo je žalosno u državi općenito, a najteže pogađa starije kategorije stanovništva. Na moju sreću, zdravlje me i u ovim godinama dobro služi, tako da izravnih loših iskustava nemam, ali iz priča rodbine, susjeda i prijatelja imam vrlo dobar uvid u stanje zdravstvene zaštite u Sonti. Prije svega, sada imamo svega dvoje liječnika, a kad je jedno od njih na odmoru, ili ne radi iz nekih drugih razloga, zamjene nema, pa se radi samo u prijepodnevnj smjeni. Po meni, veliki problem je i taj što nam u selo redovito šalju liječnike-početnike, pa čim uhvate par godina iskustva, povlače ih u Apatin. Nema više ni noćnih dežurstava, a ukoliko nam se bilo što dogodi izvan radnog vremena, preostaje nam odlazak na *Hitnu* u Apatin. Istina, ljekarna nam i danas radi u dvije smjene, ali lijekova već mjesecima nema, pa mi nije jasno zbog čega Dom zdravlja i dalje plaća dvije ljekarnice, koje, realno, u našem selu nemaju posla, nego u dvije smjene čuvaju skoro praznu ljekarnu.

I. A.

Na sreću, svi smo zdravi

Viktorija Uzelac,
Nenadić

Selašarska naselja su uglavnom za sve potrebe upućena na grad. Bilo da se radi o opskrbljenijim radnjama, ljekarnama, knjižarama, knjižnicama, školama, mesnicama i drugim normalnim uslugama dostupnim ljudima u naseljenijim mjestima. Nenadić je jedno takvo naselje koje je od Sombora udaljeno od pet do osam kilometara i sve više srasta s gradom, tako da smo za sve upućeni u Sombor. Tako je i sa zdravstvenom zaštitom. Imamo ambulantu kojoj pripadamo i, kao i ostali u gradu, tamo zakazujemo pregled kod liječnika opće prakse, a onda dalje kod specijalista, poslije dugih čekanja. Uglavnom moja obitelj i ja, u situacijama kad nam je neophodan liječnik, odlazimo privatno da bismo izbjegli redove, a prije svega dobili bolju razinu zdravstvene zaštite. Državnu zdravstvenu zaštitu koristim kada moram. Skoro sam imala prometni udes, pa sam tada sve rješavala ambulantno ali je sve to presporo i mislim da nije dovoljno modernizirano. Posebno bih istaknula svoje divno iskustvo u vrijeme rođiljskog i sjajne profesionalne patronažne sestre koje su mi bile od velike pomoći.

G. K.

Skupština grada Subotice usvojila program izdavanja državnog zemljišta

Papiri čisti, njive u korovu

**Zbog primjene novog Zakona usvajanje Programa izdavanja državnog zemljišta kasnilo skoro pet mjeseci, a štetu od toga snosit će poljoprivrednici *
Od ukupno 16.000 hektara državnog zemljišta, oko 14.000 predviđeno je za izdavanje, a planirani prihodi iznose između 100 i 120 milijuna dinara**

Uz više protokolarnu nego li principijelnu raspravu vijećnici Skupštine grada Subotice usvojili su prošloga petka (25. kolovoza) program zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta za ovu godinu. Kako se s usvajanjem programa kasnilo skoro pet mjeseci, ovo je bila i jedina točka dnevnog reda zbog koje je i sazvana druga izvanredna sjednica.

I upravo je kašnjenje s donošenjem Programa bilo jedno od ključnih primjedaba malobrojne oporbe da ne podrži njegovo usvajanje, iako su vijećnici iz tih redova i sami priznali članu Gradskog vijeća zaduženom za poljoprivredu **Simonu Osztrogoncu** da Grad nije kriv zbog toga.

»Do kašnjenja je došlo zbog izmjena Zakona o poljoprivrednom zemljištu, koji je ove godine stupio na snagu. Taj zakon nam je, poput prava prvenstva najma zemljišta investitorima, donio više novina i lokalna samouprava na puno toga nije mogla utjecati, jer odluku o tome donosi Ministarstvo poljoprivrede, a sam ministar je predsjednik komisije koja je tek pred tjedan dana donijela konačne odluke. Konkretno, što se Subotice tiče, po mojim saznanjima, bilo je šest investitora, ali nijedan nije 'prošao'. Drugi razlog zbog kog je Program toliko kasnio je pravo prečeg zakupa stočarima, jer je ove godine prvi puta bilo predviđeno izuzimanje površina koje farmeri imaju u svom vlasništvu, gdje su zakupci, kao i povezanih osoba u svemu tome. Na žalost, susreli smo se puno čudnih stvari, bilo je i krivotvorenja i to je također utjecalo da se s Programom kasni, ali i na to da je zakup poljoprivrednog zemljišta opet donijet samo na godinu dana«, rekao je Osztrogonac.

Iako je u skupštinskom materijalu navedeno da planirani prihodi od zakupa poljoprivrednog zemljišta za 2017. iznose 63,5 milijuna dinara (što je također bila primjedba oporbe), on je rekao da će se oni i ove godine kretati između uobičajenih 100 i 120 milijuna dinara. Osztrogonac je to (o)pravdao činjenicom da će se ta sredstva namaći na javnim nadmetanjima za oko 5.000 hektara, koliko je ostalo za ratare, te još 9.200 hektara, koliko je dano po pravu prečeg zakupa. Cijena za stočare je povlaštena i kreće se od 197 do 205 eura po hektaru (ovisno o kvaliteti ze-

mljišta) dok će ratari, najvjerojatnije u listopadu, sami određivati po kojim će cijenama uzeti zemlju u jednogodišnji najam. Razlika u pravu prečeg zakupa i onoga za ratare je i u tome što kod prvih nema ograničenja u broju unajmljenih hektara, dok drugi maksimalno mogu zakupiti 50 hektara.

I koliko god formalno-pravno papiri pred ulazak poljoprivrednika u zakupljene njive bili čisti, sama situacija »na terenu« (dakle, na njivama) ni izbliza nije takva. Vijećniku Demokratske stranke **Danielu Kovačiću** ni oporba, niti lokalni ministar poljoprivrede, nisu mogli osporiti činjenicu da je dobar dio površina koje su namijenjene za zakup već debelo u korovu, što će samo dodatno podići ulaganja poljoprivrednika pred jesensku sjetvu. Naime, dok su se iz razloga koje je Osztrogonac naveo papiri »čistili« u Ministarstvu i po raznim komisijama, dotle o parcelama koje su u državnom vlasništvu nitko nije vodio računa, pa su se korov i trava nesmetano razvijali (po tvrdnjama nekih od poljoprivrednika i do metar visine). Osim toga, upravo zbog opisanih komplikacija s pravom prečeg zakupa izdavanje državnog zemljišta na godinu dana štetno je bar koliko i već uznapredovani korov, jer nije daleko od zdravog razuma, pa zaključiti da će takva zemlja (još jednom) biti »izraubovana«. Naime, uz neplanirana ulaganja u dovođenje zemljišta u red i pri sadašnjim cijenama sjetve i zakupa, teško je zamisliti da će netko potrošiti i dinara više nego što je potrebno za osnovnu proizvodnju. To drugim riječima znači da će na velikom broju površina izostati ulaganja koja ne samo da donose bolji rod nego i zemlji daju prijeko potrebnu kvalitetu, a to se ponajprije odnosi na uporabu mineralnih gnojiva (o stajnjaku da i ne govorimo), ali i prihranu biljaka.

Tako (i) primjer Subotice pokazuje kod nas pomalo apsurdnu situaciju da čak i kada se društvo želi držati slova zakona netko zbog toga trpi. U ovom slučaju njive i poljoprivrednici. Ili će možda prije biti istina ona stara da nikada nije kasno ako se na vrijeme krene.

Z. R.

Završena adaptacija uličnog dijela pročelja Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici

Novo lice spomenika kulture

U trenutku zaključenja ovog broja vjerojatno su se mogli čuti posljednji udarci čekića ili je u tijeku bilo uklanjanje skela postavljenih ispred Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, da bi, koliko već danas, ovaj spomenik kulture zasjaio u novom ruhu, barem svojim prednjim dijelom.

Naime, završeni su radovi na sanaciji i adaptaciji uličnog pročelja škole, započeti 11. srpnja 2016. te učenici i profesori od nove školske godine mogu s ponosom ulaziti u ovu zgradu.

Spomenik kulture od 1990.

»Radove u vrijednosti od 28,5 milijuna dinara, većim dijelom financirala je Uprava za kapitalna ulaganja AP Vojvodine, sufinancijer s oko 8 posto sredstava bio je Grad Subotica, a izveo ih je *Somborelektr d.o.o.* Tijekom sanacije i adaptacije, među ostalim su izvedeni radovi na obijanju žbuke, uzeti su otisci s pročelja, izrađeni su ukrasni elementi od gipsa koji su potom postavljeni, zamijenjeni su podrumski i tavanski prozori, na krovu je rađen dio limarije, balkoni su ojačani čeličnom konstrukcijom,

zamijenjena su glavna ulazna drvena vrata i ofarbano je ulično pročelje«, opisala nam je radove **Jelena Kujundžić**, koordinatorka projekta Sanacije i adaptacije pročelja i krova Tehničke škole *Ivan Sarić* i tajnica ove škole.

Kombinacija boja na pročelju je bijela s pastelnim nijansama smeđe i žute i, kako kaže, izbor boja bio je u nadležnosti Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture. Naime, ovaj je objekt odlukom Vlade Srbije 1990. godine proglašen spomenikom kulture, jer je izgrađen 1912. u stilu bečke secesije i u pitanju je jedna od najvećih građevina predratne arhitekture u gradu.

Adaptacija nakon sedam desetljeća

Nakon adaptacije 1945. godine, kada je oštećena u ratu, zgrada do sada nikada nije obnavljana. Godine 2014. obavljeni su samo interventni radovi, jer je počela otpadati žbuka s uličnog dijela pročelja.

Na pitanje kada i kako je došlo do odluke da se nakon više desetljeća počne s rekonstrukcijom školske zgrade, Jelena Ku-

Nakon adaptacije 1945., kada je oštećena u ratu, zgrada do sada nikada nije obnovljena * Ovaj je objekt odlukom Vlade Srbije 1990. godine proglašen spomenikom kulture, jer je izgrađen 1912. u stilu bečke secesije i u pitanju je jedna od najvećih građevina predratne arhitekture u gradu

jundžić podsjeća kako je još 2002. godine dobiven nalog od građevinske inspekcije za neophodnost renoviranja pročelja, jer su njegovi dijelovi počeli otpadati. Nekoliko godina se radilo na prikupljanju sredstava, najprije za izradu projektno-tehničke

U planu II. i III. faza radova

Završena je I. faza radova na sanaciji i adaptaciji pročelja, a direktor ove srednje škole **Ivan Bajić** kaže kako je za II. i III. fazu, u iznosu od oko 40 milijuna dinara, konkurirano pri Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, ali bez uspjeha. Za ovaj projekt traženo je financiranje i na republičkoj razini od Ureda za upravljanje javnim ulaganjima, gdje je podnositelj prijave bila lokalna samouprava. Odluku, koja se čeka, donosi Vlada Srbije.

Kako pojašnjava Bajić, sljedeće dvije faze radova obuhvatile bi sanaciju sjevernog i južnog pročelja, tj. strane prema JKP *Vodovod i kanalizacija* odnosno banci i kompletnu rekonstrukciju tih dijelova krova.

»Izvođenje radova po narednim fazama početi će nakon što se za to ispune zakonski uvjeti, a to su prije svega osiguravanje financiranja, postupak javne nabave radova i tek nakon zaključenja ugovora o javnoj nabavi radova, njihov izvođač se može uvesti u posao, čime i službeno počinju radovi«, kaže Bajić, dodajući da je iznos sredstava

potreban za završetak svih faza radova oko 95 milijuna dinara.

Ovaj je objekt prvobitno izgrađen kao upravna zgrada Mađarske željeznice, od 60-ih godina u njemu se nalazio Mašinski, elektrotehnički i saobraćajni školski centar – MESŠC, a srednja škola od 1990. godine nosi naziv Tehnička škola *Ivan Sarić*.

Ivana Petrekanić Sić

Ivan Bajić i Jelena Kujundžić

dokumentacije, koja je izrađena 2010. i tek nakon toga su stvoreni uvjeti da se traže sredstva. U početku je iznos od 124 milijuna dinara bio prevelik za početak radova na svim dijelovima pročelja pa se prešlo na prerađivanje dokumentacije na fazno izvođenje radova. U ožujku 2015. najprije se pri Upravi za kapitalna ulaganja AP Vojvodine konkuriralo za sredstva, koja su potom i dobivena za prvu fazu radova.

Sa stranica zanimljive somborske povijesti

Slavonski hrast »popločao« Sombor

Za Vojvodinu kažu da je najmanje pošumljeni dio Europe. Pod šumama je tek 6,5 posto teritorija, a minimum je oko 14 posto. Ne, nećemo ovdje i ovoga puta o tome kako dostići taj željeni postotak i o tome treba li i zašto podizati šume i na plodnoj vojvođanskoj ravnici, već o tome kako su se u Somboru nekada odnosili prema svom okolišu. Reklo bi se: isto kao i danas. Oni koji su gledali malo unaprijed, ili dalje od svog mandata, podizali su šume, a oni koji su mislili da svijet počinje i završava za njihova mandata te iste šume su sjekli. Nemilice.

Plansko pošumljavanje

Podizanje šuma počelo je u Somboru odmah nakon što je ovaj grad dobio status slobodnog kraljevskog grada 1749. godine. Bila je to planska akcija koju je vodila tadašnja varoška vlast, a pošumljavanje je počelo kraj salaša Bukovac. Zašto baš u tom djelu, je li razlog bila već postojeća manja šuma ili nešto drugo, nije ostalo zabilježeno. Ali je zato u arhivskim dokumentima ostalo zapisano da su neki Bukovčani 1762. godine kažnjeni zbog nedozvoljene sječe drva. Na tom prostoru somborski senator, a potom i gradonačelnik **Josip Joza Marković** zasadio je hrastovim žirom iz slavonskih šuma 960 jutara šume. Osim tog pošumljavanja na Bukovcu, još 140 jutara pošumljeno je u dijelu Sombora zvanom Šikara. Vlasnik šuma bio je grad, a koliko se o njima brinulo govori i podatak da je početkom XIX. stoljeća o šumama brinuo nadzornik i još pride tri šumara. Postojao je i pravilnik o korištenju ovih šuma i to ne samo drveta već i žira. Kraj XVIII. i prva desetljeća XIX. stoljeća bili su razdoblje kada se gradska vlast o ovim šumama dobro starala. Prodaja drveta bila je gradski prihod, šuma se sjekla, ali se sadilo i novo drveće. Tako je Sombor na svojim rubnim dijelovima imao dvije šume. Onu manju u Šikari koja je vremenom postala zanimljivo izletišta i onu veću na Bukovcu, koja nikada nije postala zanimljiva kao izletišta za ovdašnje varošane. Nije bilo izletnika, ali je u Bukovačkoj šumi bilo lovaca na divljač koja je pravila štetu na okolnom poljoprivrednom zemljištu. No, ovakva idealna slika brige o somborskim šumama nije dugo potrajala. Stotinjak godina poslije sadnje prvih hrastova počela je sječa koja je s mape zauvijek izbrisala Bukovačku šumu.

Gradske šume za gradsku kaldrmu

A sve je počelo kada su varoške vlasti odlučile da je vrijeme da i Sombor dobije popločane gradske ulice, kako i dolikuje jednom gradu koji je u to vrijeme već bio sjedište Bačko-bodroške županije. Novaca u gradskom proračunu nije ni tada bilo za tako velike i zahtjevne investicije pa se pribjeglo čemu drugom nego kreditu, ili kako se to tada zvalo zajmu. Zajam od 100.000 forinti uzet je od Zemaljske kreditne banke iz Beča. Ali ni tih 100.000 forinti nije bilo dovoljno, pa je nađeno spasonosno rješenje – posjeći šumu, prodati drva i završiti popločavanje somborskih ulica. Posječeno je skoro 600 jutara šume, drvo prodano i tako je osigurano još skoro 150.000 forinti. Popločavanje je završeno i Somborci više nisu šetali prašnjavim i blatnjavim sokacima, ali je zato Bukovačka šuma ostala samo povijesna priča, jer je sječa nastavljena i narednih godina, ili preciznije do kraja 70-ih godina XIX. stoljeća i od nekada velike hrastove šume nije ostao ni jedan drvored. Danas je na mjestu te nekadašnje šume, (također nekadašnji) vojni aerodrom, a priču o prvoj somborskoj šumi malo tko u Somboru i zna. Ona druga šuma s početka ove priče – u Šikari – preživjela je akciju popločavanja Sombora, ali zato divlju sječu nije. Od nekadašnjih 140 jutara ta šuma danas je svedena na nekih dvadesetak jutara. Godinama je bila somborsko izletišta, ali više ni to nije. Dobio je Sombor sredinom XX. stoljeća još jednu manju šumu – onu u Rokovcima koja je danas na rubu najurbanijeg dijela grada. Prije dvadesetak godina kroz nju je prošla obilaznica, a to je stvorilo i novi problem, divlju i nekontroliranu sječu i ove šume.

I na koncu, kada se sve zbroti, prije dva i pol stoljeća Sombor je imao više od 1.100 jutara šuma. Danas je to tek oko 70 jutara. Ili jednostavnije rečeno: šuma je 15 puta manje! I što je zanimljivo, postojeće šume praktički su ničija briga, jer lokalno komunalno poduzeće brine o zelenim površinama i parkovima, ali u njihovoj nadležnosti šume nisu. Ipak, to ne znači da o održavanju, sječi i sadnji nitko ne brine. Brine isto to lokalno komunalno poduzeće iako mu to nije u službenom opisu poslova.

Z. V.

HKUD Vladimir Nazor i ŠOSO Vuk Karadžić

Terapijska suradnja

Kiparska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora od početka svog rada surađuje sa Školom za osnovno i srednje obrazovanje s domom za djecu sa smetnjama u razvoju *Vuk Karadžić*. Dio te suradnje bio je i jednodnevni posjet omladine i odraslih iz dnevnog boravka ove škole koji su jedno prije podne proveli u Hrvatskom domu u Somboru, družili se s članovima kiparske sekcije i zajedno s njima radili predmete od gline.

»Radim od gline ptice, cvijeće, družimo se, šalimo se. Kao jedna obitelj smo«, kaže **Katarina**.

Za **Ivana** bi se moglo reći da je iskusni kipar, jer je još prije nekoliko godina dobio diplomu da je svladao oblikovanje gline. Ponosan je na to.

»Od gline znam sve raditi. Nema što ne mogu napraviti. Nije teško, jer to je nešto što volim«, kaže **Ivan**.

»U dnevnom boravku radimo u više radionica, a jedna je i grnčarska. Suradnja s HKUD-om *Vladimir Nazor* traje od prvih dana rada ove sekcije i do sada su naši štíćenici radili na pripremi gline za rad Nazorove kiparske sekcije. Za naše štíćenike rad u grnčarskoj radionici veoma je važan, jer se na takav način radi na njihovoj motorici. U samom tom procesu pripreme gline, izrade raznih predmeta svatko od naših štíćenika zna što radi. Netko donosi vodu, netko zemlju, netko muti, nije to samo ono uzmemo glinu i napravimo nešto, već ih uposlamo cijeli dan. Nije to na kraju neki veliki rezultat, ali njihov smijeh i zadovoljstvo ono je najvrjednije što dobijemo«, kaže **Srđan Radmilović**, odgajatelj u dnevnom boravku za omladinu i odrasle sa smetnjama u razvoju u školi *Vuk Karadžić*.

On kaže da je za njihove štíćenike važno što su prihvaćeni u zajednici i rado se odazivaju pozivima na suradnju sa školama i udrugama.

»Naša suradnja počela je tako što su nam polaznici dnevnog boravka škole *Vuk Karadžić* pripremali glinu za rad naše kiparske radionice. A nakon toga dogovorili smo da nas posjete u Hrvatskom domu i da zajedno u radu i druženju provedemo jedno prije podne. Naredni korak bit će zajednička prodajna izložba naših predmeta od gline, a sredstva koja tako prikupimo uložiti ćemo u naš daljnji rad i suradnju«, kaže pročelnica kiparske sekcije **Ana Ilić**.

Z. V.

Tjedan u Bačkoj

PRAVDA.

Njeno lice i naličje

I ma tome već četiri. Ili možda čak pet godina? Desio nam se tada jedan nemili događaj. Da ne okolišam: u sred bijela dana u kuću moje majke netko je provalio i odnio nešto dragocjenosti zatečenih u kući. Kažem desio nam se, a ne desio joj se, jer u svemu što je uslijedilo aktivni sudionik bila sam ja. Prvo ono uobičajeno zvanje policije, pa očevid, uzimanje otisaka, davanje izjave i sve što se radi u takvim situacijama. I onda ništa. Mjesecima. Već smo digli ruke da nam štetu, onu materijalnu, nitko neće nadoknaditi, a o onom drugom – strahu da ti netko u po bijela dana može upasti u kuću, neću ni da govorim, jer se time ne bave niti policija, niti tužiteljstvo, niti sud. Potisnuli smo malo i taj neugodni osjećaj kada prolaziš kroz kuću, a znaš da je tu vršljao netko nepozvan. Zavirio u svaku ladicu, otvorio svaki ormar, zavukao ruku u svaki džep. A onda nam je poslije možda godinu dana stigao poziv iz tužiteljstva. Odem preuzeti taj poziv, a dosije podebeo, kaže mi žena u tužiteljstvu dvadesetak kaznenih djela. Za toliko je osumnjičena trojka koja se tereti i za provalu u našu kuću. A njih i nas povezali su na temelju otisaka nađenih u našoj kući. I onda kreće igranka bez prestanka. Prvo saslušanje u tužiteljstvu, pa onda sud. Da bih poštjednja majku svega toga prihvatim se ja svjedočenja. Pred sudnicom nas nekolicina. Oštećenih. Ko pokisli. U pola glasa pričamo jedni drugima kako smo prošli, što nam je uzeto. Preko puta nas osumnjičena trojka. Glasna i bahata. (Jedan od njih na suđenje je stigao pravo s odsluženja zatvorske kazne. Za neko od ranijih kaznenih djela.) S njima i odvjetnici. Čak dvojica. Znam ih po čuvenju. Dobri i skupi. Čudimo se tome, mi s ove druge strane, jer tim odvjetnicima bez par stotina eura ni vrata otvoriti ne možeš. I vidimo svoje dobro jutro, al' da će bit baš tako crno, tome se nisam nadala.

A bilo je tako kao da sam u najmanju ruku ja neki lik koji eto hoće da nekim jednim nevinim ljudima prikači pljačku s kojom oni (Bože moj) nemaju nikakve veze. E tako sam se osjećala kada su me se dohvatili njihovi odvjetnici. Te gdje su preskočili bedem, te koliko je bedem visok? Pa kako ne znate? Pa nisam nikada mjerila? Te koliko je karata bio nakit koji vam je odnijet, gdje je kupljen? Ne znam, to je desetljećima kod nas. Kako ne znate? I da ne duljim, epilog je obavještenje iz suda da je tužiteljstvo odustalo od kaznenog gonjenja zbog kaznenog djela teške krađe. Zbog nedostatka dokaza. (Pa zar nađeni otisci nisu dokaz??). A mi ako hoćemo možemo sami preuzeti kazneno gonjenje. Pogađate: nećemo.

Z. V.

Lela Stošić i Marko Kljajić

Hrvatska čitaonica *Fisher* u Surčinu

Prva obljetnica

Hrvatska čitaonica *Fisher* iz Surčina u subotu, 26. kolovoza, svečano je obilježila prvu obljetnicu od osnutka. Čitaonica nosi naziv po prvom župniku u Surčinu **Petru Fisheru** na koga su župljani posebno ponosni. Inicijativa za osnutkom je potekla od sadašnjeg župnika **Marka Kljajića** i nekoliko entuzijasta iz Surčina. Ideja je urodila plodom, a plodovi rada članova ove najmlađe hrvatske udruge u Srijemu su danas i veći od očekivanih. Do sada je osnovano nekoliko sekcija, a aktivni su i brojni članovi ne samo iz Surčina, već iz Petrovaradina, Novog Sada, Osijeka, Sremskih Karlovaca, pa i iz Starčeva.

Prilikom osnutka Hrvatska čitaonica *Fisher* imala je oko 80 članova. Danas ih je 99. Kako navode u udruzi, nije veliki pomak u brojnosti članstva, ali je itekako velik pomak u radu njihovih članova:

»Sada radi glazbena sekcija, a osnovali smo kreativnu i literarnu sekciju i u proteklom razdoblju uradili smo jako veliki posao. Iako naša Čitaonica nije službeno knjižnica, do sada je popisano oko 2.000 knjiga i naše članice su taj posao profesionalno odradile. U narednih mjesec dana cijeli taj posao će biti završen, kako bi se moglo krenuti u izdavanje knjiga, što ćemo organizirati nakon nedjeljne mise, kada će Čitaonica biti otvorena«, kaže tajnica udruge **Katica Naglič**, te dodaje da imaju u planu predstaviti se na manifestaciji *Srijemci Srijemu*, potom će u listopadu organizirati predstavljanje knjige vlč. Marka Kljajića, a zatim slijede božićna izložba i novogodišnji koncert.

Katica Naglič među gostima

Uspjeh potaknut velikim entuzijazmom * Danas Fisher ima 99 članova

Izlazak na scenu

Prije početka programa sve prisutne pozdravio je župnik Marko Kljajić. »I sam sam se iznenadio bogatstvom cjelokupnog programa večeras. Puno su se svi skupa trudili, kako domaćini tako i gosti. U Srijemu su sva naša društva pod okriljem Crkve. Došavši u Surčin dao sam prijedlog da se osnuje Čitaonica i ljudi su to prihvatili. Brzo su se svi organizirali i počeli s radom. Svi smo mi željni druženja i okupljanja. Ovaj Bogom dani prostor, koji smo uredili, poslužit će za njihov rad. Drago mi je što se priključio veliki broj talentiranih župljana koji su pronašli sebe u sekcijama koje ovdje djeluju. Uspjeli smo ih okupiti i sada već polako izlazimo na veliku scenu«, kaže vlč. Kljajić.

Zapažene rezultate u svom dosadašnjem radu, a čije su radove imali priliku pogledati i posjetitelji te večeri, imale su članice kreativne sekcije:

»Sad se vidi koliko ovdje ima ljudi s različitim talentima, koje su oni do sada malo prikriivali a sada ih imaju prilike gdje i pokazati. Veoma sam iznenađena entuzijazmom koji vlada među ljudima. Bilo je potrebno dati samo mali poticaj, kako bi se oni uključili u rad. Sve se može ostvariti ako to čovjek nosi u srcu, a svatko od nas taj talent treba i pokazati, netko prije, netko kasnije«, kaže voditeljica kreativne sekcije **Irena Obradović**.

U bogatom programu predstavile su se sve sekcije udruge: najmlađi članovi glazbene sekcije, glazbena sekcija *Momci sa Orašca* i ženska glazbena skupina *Varošanke*. U literarnom dijelu programa predstavili su se najmlađi članovi, ali i oni nešto stariji koji su čitali suvremenu liriku Marka Kljajića, zatim poeziju **Pavla Pavlovskog**, a svoje aforizme pročitao je i Surčinac **Stjepan Volarić**. Dio programa bio je rezerviran i za goste: zbor slovačke evangeličke crkve iz susjednog mjesta Boljevaca. Mješovita pjevačka klapa HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina izvela je suvremene dalmatinske skladbe i svojim nastupom oduševila publiku:

»Veza između naših udruga leži u činjenici da je jedan od osnivača hrvatske udruge *Jelačić* bio Marko Kljajić, naš nekadašnji petrovaradinski župnik, župe svetoga Roka. On je poželio da njegova, vjerujem draga udruga u kojoj je sudjelovao u osnutku, gostuje ovdje. Kljajić je ostavio jedan neizbrisiv trag u Petrovaradinu gdje je bio dvadesetak godina i zbilja je puno učinio na razvitku kulture, dao veliku potporu umjetnosti i tradiciji. Došli smo podržati i njega i jednu novu udrugu, koja je s velikim entuzijazmom i ljubavlju i osnovana, a tako i djeluje«, istaknuo je predsjednik HKPD-a *Jelačić* **Petar Pifat**.

Potpora Općine Surčin

Osim mnogobrojnih gostiju, svečanosti je prisustvovao i predsjednik Općine Surčin **Stevan Šuša** koji je poručio: »Općina Surčin je ponosna na ovo što ste uradili. Ovo je nešto pozitivno što se događa na našim prostorima i nadam se da će gosti koji su večeras došli ovdje iz susjednih mjesta ponijeti lijepe dojmove iz Surčina. Lijepo je što se njeguju običaji i drago mi je što ste postigli svoj cilj koji ste postavili prije godinu dana. Nastavit ćemo intenzivno razgovarati o pružanju pomoći, i ja se nadam da ćemo idućih godina uspjeti odraditi jedan uspješan posao, a to je da ćemo u narednih 4-5 godina dovesti u takvo stanje crkve u našoj općini na koje će mještani biti ponosni. Na prvom mjestu tu je i naša rimokatolička crkva Presvetog Trojstva, koja se nalazi na ulazu iz pravca Novog Beograda, koju ćemo na obostrano zadovoljstvo urediti.«

S. Darabašić

Tjedan u Srijemu

Konačno industrijska zona

Industrijske zone osnovni su preduvjet za razvoj svake općine. Svaki građanin to dobro zna. U Srijemu gotovo svi gradovi imaju svoje industrijske zone na kojima su do sada iznikli kompleksi pogona stranih i domaćih kompanija. Rekla sam gotovo svi gradovi, osim jednog – Šida – koji, sigurna sam, u odnosu na sve ostale možda ima i najbolje geostrateške uvjete za razvoj gospodarstva, s obzirom na to da se nalazi na raskrižju važnih prometnica i u neposrednoj blizini susjednih država. U općini Šid godinama su vlasti obećavale, pa čak i postavljale rokove do kada bi trebali početi poslovi infrastrukturnog opremanja. Izuzetno dobra lokacija u katastarskoj općini Adaševci, pored autoceste Beograd – Zagreb, u blizini željezničkog čvora, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, pruža idealne uvjete za industrijsku zonu i investitore. Poslije, kako sam već rekla, višegodišnjih obećanja čelnih ljudi općine, prošloga tjedna vijest da je počela prva faza na infrastrukturnom opremanju industrijske zone, točnije izgradnji pristupne prometnice, obradovala je mnoge Šidane. Riječ je o nekoliko faza radova, izgradnji ceste i uređenju kanalske mreže nakon kojih se na proljeće, prema obećanjima prvog čovjeka Općine **Predraga Vukovića**, očekuje nastavak i završetak svih radova i njeno otvaranje. Ukupna vrijednost radova je oko 33 milijuna dinara. Polovina sredstava osigurana je iz općinskog proračuna, a drugi dio osigurala je Uprava za kapitalna ulaganja AP Vojvodine. Kako su novinari mogli čuti od predstavnika lokalne samouprave, već sada se pregovara s investitorima koji žele ulagati u šidsku općinu. Građani očekuju da će tako i biti. Kako ja, tako i ostali mještani ove srijemske varošice, iz koje svakodnevno odlaze mladi ljudi u neke od zemalja Europske unije. Obećanja postoje, samo je čini se nada kod mnogih izbljednula. No, kada je riječ o obećanjima, ona stižu i iz Srijemske Mitrovice. Prošloga tjedna pisala sam o neizvjesnoj sudbini liječnika na selu u srijemskomitrovačkoj općini. Točku na nedoumicu oko opstanka liječnika u srijemskomitrovačkim selima stavio je ministar poljoprivrede **Branislav Nedimović** svojom izjavom u kojoj između ostalog ističe »da će grad u svim narednim godinama izdvajati sredstva da liječnik bude u svim selima, ako ne baš svakoga dana, onda makar nekoliko dana tjedno«. Kako je istaknuo, planirano je da se u 2018. godini uvedu terenski liječnici u onim mjestima koja nemaju liječnike svaki dan. Prema njegovim riječima, postavio bi se »call centar« gdje bi se prijavljivali potrebe, dok bi patronažne sestre izlazile na teren. A opseg zdravstvene zaštite, prema njegovim riječima, neće biti smanjen nego znatno povećan.

S. D.

Studiom Dejana Radojčić budućnost vezala uz Sontu

Ljepota stanuje i u selu

»U situaciji sam da zbog opsega posla uposlim još jednu do dvije osobe, međutim, u tom slučaju bi mi davanja bila tolika, da bi mi taj potez bio apsolutno neisplativ. Ukoliko bi netko u administraciji ozbiljnije razmišljao o tom problemu, vjerojatno bi došlo do potrebnih promjena u okviru sustava, a od toga bi koristili imali i mi i država«, kaže Dejana Radojčić

Ne samo danas, žene izdvajaju pozamašne svote novaca za kupovinu šminke i kozmetičkih preparata potrebnih za dotjerivanje svojega izgleda. Prilagođavajući svoju proizvodnju potrebama i navikama tržišta, velike kompanije na ženskoj, a sve više i muškoj ljepoti danas zarađuju milijarde dolara.

Ljepota kroz povijest

U njegovanju ljepote svakako nema ničega lošeg i pogrešnog. Da šminka ima svoju svrhu i služi kako bi osobe koje ju rabe izgledale ljepše, njegovanje i svakako privlačnije, nije razmišljanje samo suvremenika. Tretmani u svrhu uljepšavanja, poput konturiranja lica, depilacije pa čak i umjetnih trepavica, nastali su jako davno, neki i prije više tisuća godina. Želja za uljepšanim izgledom, sudeći po crtežima uklesanim u zidovima kamenih špilja, vuče korijene čak iz doba prehistorije. Svaka kultura i svako društvo imali su i svoju definiciju ljepote i mjerila koja jednu ženu tvore lijepom, njegovanom i savršenom, odnosno damom. Poneki od starih tretmana i načina uljepšavanja aktualni su i danas, ali ima i onih koji će nas jako zbuniti, poneke čak i šokirati. Posvjetljavanje kože bila je atrakcija i svakodnevna aktivnost najbogatijeg sloja žena u drevnom Rimu. One su činile sve kako bi izgledale moderno i prefinjeno. Lice su izbjeljivale kozmetičkim preparatom toga vremena, nanošenjem smeđe koja je u sebi sadržala kredu, krokodilski izmet i bijelo olovo. Svijetao

ten tada je bio na velikoj cijeni. Egipatska vladarka **Kleopatra** poznata je po *beauty* tretmanima, koji su aktualni i dan danas. Kupala se u medu i mlijeku, kosu je bojala kanom, a kožu njegovala maslinovim uljem i ruzmarinom. Poliranje noktiju navodi se još u spisima iz drevne Kine. Žene su miješale pčelinji vosak, jaja i bagremov cvijet kako bi svoje nokte obojile u živopisne boje. Ovo su samo neki od najstarijih i najpoznatijih primjera, a navođenje novijih i manje poznatih odvelo bi nas u krivom smjeru.

Parametri ljepote

I u suvremenom životu vanjski izgled je ostao bitna stavka ženskoga, a posljednjih godina u sve većoj mjeri i muškoga dijela populacije. Parametri ljepote vremenom se mijenjaju, pa je izgled današnjeg modernog muškarca sve do prije desetak godina bio nezamisliv. Navedeno je dovelo do otvaranja brojnih salona ljepote, razumljivo prvo u većim gradovima, potom u manjim, a od prije nekoliko godina sve češće i u selima. Od prije četiri godine salon ljepote *Studio Dejana* aktivan je u Sonti. Kad ga je **Dejana Radojčić** otvorila, mnogi su bili skeptični glede perspektive njezina posla u selu, međutim slijed događanja ih je demantirao na najljepši mogući način po vlasnicu. Salon ne samo da opstaje, nego se na slobodan termin čeka i po mjesec-mjesec i pol. Klijentela nije samo ženskoga spola i nije samo mlađarija. Na tretmanima su sve češće i žene u srednjim, pa i starijim godinama.

»Među klijentelom imam dosta starijih žena, starijih i od sedamdeset godina. Jako mi je drago što i ove generacije drže do sebe, da nisu zapuštene. Imam i muške klijentele, poglavito mlađe. Dolaze na pedikir, masažu, u solarijum, čak i na sređivanje noktiju na rukama. Tako sa zadovoljstvom mogu konstatirati da se i na tom polju sve više briše razlika između sela i grada«, zadovoljno priča Radojčićeva.

U vrijeme ovoga razgovora na tretmanu smo zatekli i jednu Sončanku iz srednje generacije.

»Na moju veliku radost prošlo je vrijeme predrasuda i u selima. Klijentica ovoga salona sam od njegovog otvaranja, a zbog profesionalnosti vlasnice svakom bih ga preporučila. Zbog čega, ako mi je kćerka klijentica, ne bih to mogla biti i ja? Tko kaže da se žena od pedeset godina mora zakopati u krpe i metle, a zanemariti svoj vanjski izgled? Za svakidašnji izgled pobrinem se i sama, a ukoliko je preda mnom neka specijalna prigoda, priuštim si tretman u salonu. Suprug me u tom razmišljanju stopostotno podržava, jer i on želi pored sebe imati sređenu i dopadljivu ženu«, kaže pedesetogodišnja **Ljiljana Šokac**.

Ima perspektive i u selu

U kolovozu prije 22 godine vjetrovi rata su šesnaestogodišnju Dejanu Radojčić skupa s obitelji otrgnuli iz zavičaja i donijeli u bačku ravnicu. Obitelj se zaustavila u za njih potpuno nepoznatoj sredini, u Sonti. Bili su svjesni jedino da život ide dalje i da ovdje nema njihovih brda, nego se ravnica prostire sve do beskraj, gdje se spaja s nebom. Godine su prolazile, Radojčići su se u cijelosti adaptirali na novi dom.

»Te jeseni sam nastavila školovanje u gimnaziji *Nikola Tesla* u Apatinu. Mlada i komunikativna kakva sam bila, snašla sam se i u novoj sredini. Našla sam novo društvo, mladost je učinila svoje, u našim srcima bilo je sve manje mjesta za mržnju, u našoj komunikaciji sve manje mjesta za upite glede vjere i nacije. Došlo je i do međusobnih ženidbi i udaja. Danas se družim s mnogima za koje niti ne znam tko su i što su. Bitno mi je jedino da su poštene ljudi«, priča Radojčićeva.

»Poslije završene gimnazije radila sam više poslova, a sve češće sam razmišljala o ovom koji mi je danas kruh. Prelomila sam i odlučila za ovo zanimanje vezati i svoju budućnost. Tim planovima sam podredila sve, pa sam puno

uložila u svoju izobrazbu. Prošla sam više obuka: u Šapcu za nadogradnju noktiju, pedikir, manikir, u Beogradu za šminkanje, u Novom Sadu za japanski način uređivanja obrva, a nastojala sam proći i što više seminara iz svih navedenih oblasti. Pribavila sam i solarij, za njega nije potrebna neka posebna obuka, dovoljno je striktno se pridržavati uputa proizvođača. Vremenom sam počela maštati i o svojem kozmetičkom salonu, a kako sam vrlo uporna, mnogi kažu i svojeglava, od mašte do realizacije put baš i nije bio dugačak. Uz pomoć bespovratnih poticajnih sredstava tržišta rada, uz obavezu rada od najmanje godinu dana otvorila sam ovaj salon. Mimo očekivanja mnogih skeptika radim puno. Imam toliko posla da se na slobodan termin čeka i po mjesec, do mjesec i pol«, zadovoljno priča Radojčićeva.

Problemi malih poduzetnika

Razumljivo, poslovanje salona *Dejana*, neovisno o vrsti i kvaliteti usluga, ne može biti na razini poslovanja istog takvog salona u gradskoj sredini.

»Prije svega, problem svih nas koji ovaj posao radimo u selima je tržište. Moramo ići s nižim cijenama od cijena u gradovima, jer je klijentela u selu ipak malobrojnija, a većina svakako nije spremna za naše usluge izdvojiti onoliko koliko izdvajaju žene u većim gradovima. Velika mi je povoljnost blizina graničnog prijelaza Bogojevo – Erdut, pa imam i veliki postotak klijentele iz Hrvatske. Tretmani kod nas su im daleko povoljniji nego u njihovim sredinama, što mi samo ide u prilog. Još bi bolje bilo

ukoliko bi i ova država problemima vlasnika malih poduzeća pristupila studioznije i neophodnim mjerama nam omogućila lakše poslovanje. U situaciji sam da zbog opsega posla uposlim još jednu do dvije osobe, međutim, u tom slučaju bi mi davanja bila tolika da bi mi taj potez bio apsolutno neisplativ. Ukoliko bi netko u administraciji ozbiljnije razmišljao o tom problemu, vjerojatno bi došlo do potrebnih promjena u okviru sustava, a od toga bi koristili imali i mi i država. Nadam se da će do toga vremenom i doći, jer ovaj posao volim, a dobro sam ga i svladala, pa bih željela obučiti i nekog mlađeg i na taj način rasteretiti i sebe. Najsretnija bih bila ukoliko bih ovo radila do mirovine«, završava priču Radojčićeva.

Ivan Andrašić

Umjetnička kolonija Stipan Šabić 2017. na Paliću

SUBOTICA – »Veliko je blago okupiti ljude na jednom mjestu a posebice ako iz takvog okupljanja proistekne nešto lijepo. Stvarati lijepo je jedna od najkreativnijih stvari: oplemenjuje se

život i svijet onih koji uživaju u stvorenome. Ostvaruje se živa i plodonosna komunikacija između stvaratelja i primatelja djela», rekla je savjetnica predsjednika HNV-a **Jasna Vojnić** otvarajući sedmi saziv Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić* koji je počeo u utorak i trajat će do sutra (subota, 2. rujna). Kolonija se održava na Paliću, u objektima *Elitte Palića*, a okupila je 13 likovnih umjetnika iz Srbije, Hrvatske, BiH, Rumunjske, Mađarske i Austrije. U programu otvorenja nastupili su članovi Subotičkog tamburaškog orkestra i *Kraljice Bodroga* iz Monoštora. Zatvaranje kolonije, uz prigodnu izložbu nastalih djela, bit će priređeno sutra u *Maloj gostionici* početkom u 19 sati. Tom će prigodom nastupiti članovi Baletne škole *Raičević* i HGU Festival *bunjevački pisama* Subotice. Organizator kolonije je HLU *Croart* iz Subotice.

Predstavljanje Leksikona u Lemešu

LEMEŠ – Predstavljanje nedavno objavljenog 13. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* bit će održano u subotu (2. rujna) u Lemešu, u velikoj dvorani Mjesne zajednice. Sudjeluju: **Slaven Bačić, Ivan Gutman, Katarina Čeliković i Lucija Knezi**. Početak je u 18 sati.

Žensko tradicijsko češljanje u Baču

BAČ – UG *Tragovi Šokaca* iz Bača priređuje petu po redu manifestaciju *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji*, u subotu, 2. rujna, u Etno kući *Didina kuća* u Baču.

Program počinje okupljanjem gostiju u 14 sati, a od 15 do 16.30 predavanje će održati mag. educ. art **Tomislav Livaja**, nakon čega slijedi radionica.

Manifestacija završava kulturno-umjetničkim programom u 19.30 sati u Domu kulture u Baču. U programu sudjeluju iz Strizivojne: KUD *Šokadija*, ŽPS *Druge* i MPS *Strossmayer* istoga društva, na gajdama će svirati **Tomislav Livaja**, te ŽPS *Tramošnjanke* KUD-a *Mladost* iz Bača i ŽPS UG *Tragovi Šokaca* iz Bača. Organizatori za centralni dio programa najavljuju reviju tradicijskih frizura i oglavlja.

Hajo na Zlatnim žicama Slavonije

POŽEGA – Ansambl *Hajo* iz Subotice sudjelovat će sutra (subota, 2. rujna) na festivalu *Zlatne žice Slavonije* koji se održava u Požegi u sklopu *Aurea festa*. Subotičani će nastupiti s pjesmom *Život će mi brzo proći* čiji je autor član ansambla **Tomislav Vukov**. Ova i još 14 pjesama drugih autora izabrane su za festival od ukupno 102 prijavljene. Snimku festivala možete pogledati na drugom programu HRT-a od 21.45 sati. Za spomenutu pjesmu snimljen je i video spot koji se može pogledati na kanalu *youtube*. Inače, Ansambl *Hajo* nastupa četvrti puta na ovom prestižnom festivalu u Hrvatskoj.

Festival uličnih svirača u Petrovaradinu

PETROVARADIN – U Podgrađu Petrovaradinske tvrđave od 1. do 3. rujna održava se Festival uličnih svirača. Kao i prethodnih 16 godina sudjelovat će izvođači iz Srbije i regije, Europe, ali i drugih udaljenih država, a činit će ga glazbeni nastupi, filmske i video projekcije, performansi, ambijentalne predstave, umjetničke instalacije i drugo. Iz Hrvatske će na festivalu nastupiti zagrebačka kantautorica **Irena Žilić**, sastav *Če bo bo, če na na* iz Rijeke i akustični duo *Nuit Blanche* iz Šibenika. Spomenuti autori nastupit će u subotu, 2. rujna. Festival uličnih svirača će kroz svoju novu formu – *Gradić fest* pružiti priliku svim zainteresiranima da aktivno sudjeluju u kreiranju nove umjetničke i urbane sredine.

Smotra dječjih pjevača i zborova

SUBOTICA – HGU Festival *bunjevački pisama* priređuje 13. smotru dječjih pjevača i zborova koja će biti održana u nedjelju 3. rujna, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 20 sati. Ulaznice po cijeni od 250 dinara mogu se nabaviti u pretprodaji na mobitel: 063 80 87 836, kao i prije smotre.

Ljetna turneja folkloraca HKC-a *Bunjevačko kolo*

Ples i pjesma, putovanje i druženje

Članovi Folklnog odjela Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice sudjelovali su koncem kolovoza na manifestaciji *Dani Ive Marjanovića* koja se održavala u mjestu Gate, u blizini Omiša u Hrvatskoj. Riječ je o manifestaciji koja je održana u sklopu *Gatskog kulturnog ljeta*. Folklni odjel vodila je **Senka Horvat**, a putovanje u Hrvatsku je organizirao član Upravnog odbora HKC-a **Jašo Šimić**. Nastup folkloraca iz Subotice planiran je i dan kasnije u Omišu, ali zbog bure nije održan. Nakon tri dana provedena u Gatama, folklorci *Bunjevačkog kola* su krenuli put Rijeke, gdje su boravili i odmarali tri dana i gdje im je domaćin bio Učenički dom *Podmurvice*. U sklopu ljetne turneje, Subotičani su posjetili i vrelo rijeke Bune i Franjevački samostan u mjestu Blagaj, gdje su se predstavili kraćim programom. Također, bili su i u Međugorju.

Na nastupu u Gatama dvije skupine Odjela, prva reprezentativna i druga, predstavile su se s pet točaka. Spletom bunjevačkih igara otvoren je program ove manifestacije, a kasnije tijekom programa prikazali su koreografiju-splet dječjih igara iz Međimurja *Zginula je Pikuša*. Reprezentativni ansambl je prikazao i igre iz Like pod nazivom *Sini munjo*, kao i igre iz Bizovca *Ej, širite se široki rukavi*. Program su zatvorili članovi HKC-a *Bunjevačko kolo* s *Bunjevačkim momačkim kolom* osvajajući pri tome srca domaćina i gledatelja. Folklorci su imali i tamburašku pratnju koju je pripremila profesorica **Mira Temunović**.

Suradnja udruga

Voditeljica Folklnog odjela Senka Horvat pojašnjava da je do suradnje došlo stupanjem u kontakt s organizatorima manifestacije u Hrvatskoj, a to je Kulturno-umjetnička udruga *Mosor*. U planu je nastavak suradnje tako što će HKC u predstojećem razdoblju ugostiti ovogodišnje svoje domaćine na jednoj od manifestacija kao što su *Veliko prelo*, Godišnji koncert i slično, ili pak *Dužijanica*. Moguće je i povezivanje pojedinih odjela dvaju društava jer i oni imaju likovni, dramski i slične odjele.

Dojmovi

Josipa Dulić iz Đurđina, članica prvog ansambla, kaže kako joj je ovo prva »turneja« i putovanje kao članice Folklnog odjela. Ne krije svoje oduševljenje i dodaje da bi željela nastupati i više. Iako se narodnim igrama bavi od sedme godine života, članica je HKC-a odnedavno, čime je želja za ozbiljnijim nastupom, kako dodaje, ispunjena.

Lucija Vukov, članica također prvoga ansambla, kaže kako joj se veoma sviđelo prije svega druženje. Folklorom se bavi od svoje pete godine, a članica je HKC-a već sedam godina.

Katarina Piuković, osim zadovoljstva time što su mogli prikazati dio svojeg kulturnog naslijeđa, kaže i da su imali dovoljno vremena za provesti se, te otići na plažu. Povrh svega, kaže kako joj se najviše sviđelo što su spavali kod domaćina, u obiteljskim kućama, i tako su imali prilike družiti se i bolje upoznati.

Luka Prčić, član HKC-a oko godinu i pol i član prvoga ansambla, također ističe zadovoljstvo domaćinima i organizacijom. Njegovo zanimanje za folklorom potječe iz obitelji, s obzirom na to da su mu roditelji također bili članovi kulturno-umjetničkih društava. Tako, uz njegovu ljubav prema povijesti, ovo je skladan spoj, kaže. U sjećanju mu ostaje prva večer i jedna noćna vožnja, kada su ih domaćini povelili u obilazak grada, vozeći veoma dinamično uskim tamošnjim ulicama.

S. Jurić

Upis novih folkloraca

Folklni odjel *Bunjevačkog kola* obavlja upis novih članova te pozivaju sve zainteresirane koji žele plesati tradicijske plesove, steći nova iskustva i prijatelje, te nastupati i putovati. Upis je moguć svakog radnog dana u Uredu HKC-a (Preradovićeve 4) koji radi od 8 do 14 sati. Kontakt telefon je: 556-898.

Titus Mačković – subotički graditelj (4.)

Čovjek svoga vremena

Iako se bliži stogodišnjica njegove smrti, arhitekt Titus Mačković još uvijek nema svoje spomen obilježje (npr. u vidu biste) i nema ga u povijesnoj memoriji Subotičana

Najamna palača Ernesta Lendvaija

Nekadašnju Upravnu zgradu Subotičkog električnog tramvaja, danas *Subotičke toplane*, **Titus Mačković** projektira 1907. godine po narudžbi vlasnika, belgijskog poduzeća *Compagnie de Services Urbain – Bruxelles*. Ova dvokatnica, jednostavnih i pročišćenih fasadnih platna, ima dva zabata koji potječu iz darmštatskih uzora. Naime, ovakva slobodnostojeća zgrada koja je tada djelovala vrlo moderno, zapravo je prerada kubičnih formi nekoliko vila arhitekta **Petera Behrensa**, iz njegovih kasnijih radova u Darmstadtu.

Bečki i darmštatski uzori

Najamna palača **Józsefa Roznofskog** koja se nalazi u Strossmayerovoj ulici br. 22 građena je 1909. godine. I ovdje se Mačković okreće ka bečkim i darmštatskim oblikovnim rješenjima pri koncipiranju pročelja. Na njemu se nalaze polukružni erkeri – tzv. kibic fensteri sa po više jednokrlnih prozora. Simetrična fasada odlikuje se valovito »izlomljenom« atikom, uz uporabu jednog, centralnog (zaobljen i viši, bogatije ukrašen) i dva bočna istaknuta dijela – rizalita. Glede dekoracije Mačković koristi biljne i zoomorfne motive, primjerice iznad prozora, na cvjetnom opšavu nad ulaznim portalom, a na balkonima je prisutna ograda od kova-

nog željeza vrhunskog dizajna i izrade. Imitacija kamenih kvadera na čitavoj fasadi s malim keramičkim ukrasima čest je element na secesijskim pročeljima prvog desetljeća ali može predstavljati i reminiscenciju na rustikalnu obradu prizemlja renesansnih palača koje je Mačković ranije obilato koristio, upravo na Žutoj kući, s druge strane ulice. U palači su se nalazila po dva stana na svakom katu, s identičnom organizacijom prostora.

Najamna palača **Ernesta Lendvaija** (Đ. Đakovića 19) subotičkog poduzetnika i bankara potječe iz 1909. godine i također pripada secesijskom opusu Titusa Mačkovića. Uzor je i ovdje novija bečka arhitektura s atikama iznad rizalita koje podsjećaju na ostvarenja darmštatske secesije, ali i braća **Vágó** koji su svojim projektima (npr. za današnju zgrada Gradskog muzeja iz 1906.) zasigurno utjecali na odabir izgleda fasade, kako od strane arhitekta tako i naručitelja. Palača se odlikuje svojevrsnim vertikalizmom što je čest slučaj kod Mačkovićevih poznih projekata gdje on prozorske otvore postavlja u istu os skupa s kvadratnim poljima tako da vizualno povezuju katove s prizemnim pojasom. Fasadno platno i ovdje je podijeljeno na kvadrate s keramičkim kuglicama u uglovima, motiv koji je prisutan na subotičkim kućama građanim nakon 1900. godine. Treba istaći i dekoraciju kvadratnih polja nad prozorima – dekorativne gipsane ukrase u obliku

Jedan od najznačajnijih gradograditelja Subotice, a zasigurno najplodniji u kvantitativnom pogledu jest arhitekt Titus (Tituš, Tit) Mačković. Zaslužan je za današnji izgled velikog dijela gradske jezgre. U razdoblju 1875. – 1918. projektirao je mnogobrojne objekte u Subotici i na Paliću: zgradu banke, najamno-poslovne i stambene palače, obiteljske kuće i nekoliko kapela na subotičkim grobljima. Svoje projekte uglavnom radi u neorenesansi i drugim historicističkim stilovima, a početkom 20. stoljeća projektira i objekte s odlikama novog stila secesije.

grane suncokreta i lovorovih grančica na kapitelima pilastera. Na svakoj etaži nalazio se po jedan stan, nešto raskošniji i veći na katu, a duž dvorišne fasade nalazila se terasa.

U sljedećih nekoliko godina Mačković projektira u sličnom maniru još nekoliko objekata u gradu, gdje surađuje s kolegom **Mátyásom Salgom**, primjerice najamnu kuću **Józsefa Ungára** iz 1910. (Ulica Đ. Đakovića 10.) gdje povezuje pročelja putem identične obrade fasadnog platna u skladu sa secesijskim nastojanjima po kojima se od arhitektonskih djela nastoji načiniti tzv. *Gesamtkunstwerk*, totalno umjetničko djelo. Tako se posebna pozornost pridaje i dizajnu detalja, poput balkona od kovanog željeza, ukrasa na fasadnim elementima i stubištima s gelenderima pa čak i takvim svakodnevnim upotrebnim predmetima poput prozorskih okvira na podrumskim otvorima ili kvaka na ulaznim vratima. Treba spomenuti još nekoliko Mačkovićevih poznih ostvarenja, najamnu palaču **Stipana Peića Tukuljca** (Sándora Petőfija 14) iz 1911., kuću **Mátyása Salge** (Huga Badalića 3) i kuću **Celestina Korhecza** (Ive Lole Ribara 9), obje iz 1913. godine.

Za Titusa Mačkovića može se reći da je bio čovjek svoga vremena, »produkt« svoje akademske naobrazbe te da je po završetku svoga školovanja, poput mnogobrojnih kolega arhitekata koji su pronijeli neostilsku arhitekturu po cijeloj Austro-Ugarskoj, dao Subotici srednjoeuropski »štih«. Svoju karijeru započinje upravo u vrijeme velikoga razvitka Subotice što mu je omogućilo brojne narudžbe.

Njegove zasluge za izgled grada su nesumnjivo velike, bilo to u ulozi gradskog arhitekta ili samostalnog projektanta. Pred sam kraj života uslijed lošeg poslovanja njegove ciglane Mačković zapada u financijske neprilike te je tako preminuo u siromaštvu i donekle zaboravu. Njegov opus u stručnoj literaturi je poprilično istražen i obrađen ali ga treba dodatno valorizirati. Iako se bliži stogodišnjica njegove smrti, Titus Mačković još uvijek nema svoje spomen obilježje (npr. u vidu biste) i nema ga u povijesnoj memoriji Subotičana.

Branimir Kopilović (Kraj)

Proštenje na Bunariću

»OBITELJ je kolijevka života i ljubavi«

Od kako je subotički biskup **Matija Zvekanović** 1968. godine donio na Bunarić kopiju Gospe od Siracuse, u njenu čast se ovdje održava proštenje. Tako je Marijansko sve-tište Bunarić posvećeno Mariji, Majci Božjoj od suza i ove godine posljednje nedjelje u kolovozu 27., okupilo mnoštvo vjernika iz Subotičke i okolnih biskupija.

Euharistijsko slavlje predvodio je biskup, vojni ordinarij u Hr-vatskoj mons. dr. **Jure Bogdan** u zajedništvu sa subotičkim bi-skupom mons. dr. **Ivanom Péntesom** te svećenicima Subotičke biskupije. Misnom slavlju su prisustvovali i predstavnici Srpske Pravoslavne Crkve.

S obzirom na to da se s proslavom na Bunariću završava i pro-gram *Dužijance*, ovogodišnji bandaš **Luka Gabrić** i bandašica **Ana Ivanković Radak** u pratnji mladih u nošnji donijeli su do oltara Gospin lik, čime je započelo misno slavlje.

Ljudska ekologija

U svome propovijedanju mons. Bogdan je govorio o važnosti i značaju kršćanske obitelji za pojedinca, ali i cijelu zajednicu. Za obitelj je rekao da je sastavni dio Božjeg stvoriteljskog i otku-piteljskog blaga te da je u Božjem naumu obitelj prvo mjesto očovječenja osobe i društva te kolijevka života i ljubavi.

»Dragi očevi i drage majke, vi ste prvi vjerovjesnici svoje djece. Crkva računa na vas. Crkva računa na vašu vjeru i ljubav. Vaš obi-teljski vjeronauk riječju, a još više djelima preduvjet je učinkovi-tosti naših pastoralnih pothvata, kateheza i propovijedi. Što više, obiteljski odgoj u vjeri jamstvo je sretne budućnosti vaše djece. Vjera nas nosi na našem životnom putu. Kao vjernici postajemo ljudi u pravome smislu te riječi«, rekao je mons. Bogdan i navo-

deći sv. **Ivana Pavla II.** dodao da se u obitelji uči ljudska ekolo-gija, odnosno da u njoj čovjek prima prve i odlučujuće spoznaje

»Vaš obiteljski vjeronauk riječju, a još više dje-lima, preduvjet je učinkovitosti naših pastoral-nih pothvata, kateheza i propovijedi. Što više, obiteljski odgoj u vjeri jamstvo je sretne buduć-nosti vaše djece«, rekao je mons. Bogdan

o istini i dobroti, uči što znači ljubiti i biti ljubljen i stoga što znači konkretno biti osoba.

Propovjednik je podsjetio i da rane i nedostatak kojega djeca pretrpe u nekim obiteljima ostaju za cijeli život.

Da je temelj svake obitelji brak muškarca i žene, mons. Bogdan je posebno naglasio. Rekao je i da je prema katekizmu Katoličke Crkve sam Bog začetnik ženidbe te da je zvanje za ženidbu upisano u samu narav muškarca i žene.

»Dragi supružnici, svojom ljubavlju i vjernošću pružate dragocjeno svjedočanstvo vjere, dragocjeno svjedočanstvo ljepote i smisla bračnoga života. Vaš primjer potiče mlade da unatoč gospodarskim teškoćama i povremenim modama ne odustaju od sklapanja braka«, kazao je mons. Bogdan, poručivši još jednom da iz zdravoga braka proizlazi zdrava obitelj.

Na koncu, mons. Bogdan je pozvao cijelu Crkvu da moli za kršćanske obitelji – da budu snažne, da se odupru svim napastima i kušnjama te da budu otvorene životu. Osim obitelji, mons.

Bogdan potaknuo je Crkvu na molitvu i za kršćanska zvanja, koja, kako je rekao, proizlaze iz kršćanskih obitelji.

Male žrtve

Na kraju euharistijskog slavlja vjernicima se obratio svećenik domaćin svetišta vlč. dr. **Marinko Stantić**. On se zahvalio svima koji su svojim doprinosom uveličali ovo slavlje, a posebnu zahvalu uputio je djeci i mladima pohvalivši njihov odaziv na bdijenju uoči nedjeljne mise te im je poručio da su oni budućnost hodočašća na Bunarić, kao i Crkve uopće.

Istoga dana slavljene su još tri mise, dvojezična misa za hodočasnike pješake, biskupska misa na mađarskom jeziku i dvojezična misa za bolesnike i djelatnike Caritasa.

Proštenju je prethodila trodnevica 24., 25. i 26. kolovoza. U četvrtak je organizirano klanjanje, u petak križni put, a večer uoči proštenja vjernici su se tradicionalno u velikom broju okupili na bdijenju. Euharistijsko slavlje predvodio je katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** koji se u propovijedi osvrnuo na jubilej stogodišnjice ukazanja Gospe u Fatimi. Po uzoru na djecu kojima se Gospa ukazala, pozvao je sve vjernike da ozbiljnije shvate poziv na male žrtve poradi Krista, istaknuvši da će, kako je i Gospa rekla djeci iz Fatime, »milost Božja biti vaša utjeha«. Mons. Beretić rekao je i da za većinu vjernika petak ne predstavlja nikakav dan odricanja i posta te da se petkom ne treba odricati mesa radi toga što je petak, već jer smo sagriješili i jer u svijetu ima puno grijeha.

»Toliko je zla i grijeha da bi bilo dobro da konačno počnemo činiti pokoru po uzoru na troje djece iz Fatime«, poručio je mons. Beretić.

J. Dulić Bako

Po predanju puk je počeo dolaziti na Bunarić kada se pročulo da je jedna slijepa žena umivši se na tom izvoru progledala. Križ je postavljen 1839., a 1996. i kapela. Proštenje spada među veća godišnja okupljanja Hrvata katolika u Srbiji, a na svetište dolaze i pravoslavci – kapela Uspenija majke Božje na Vodici.

Ljetovanje mladih iz Srijemske biskupije

Osamnaestero mladih iz župa Čerević, Beočin, Srijemska Kamenica, Petrovaradin 2, Beška, Maradik i Novi Slankamen boravili su nedavno na ljetovanju u Kaštel Kamelovcu u pratnji čerevičkog župnika vlč. **Zdravka Čabrajca**. Ljetovanje je pomogao **Josip Berket**, vlasnik Marine Kaštela.

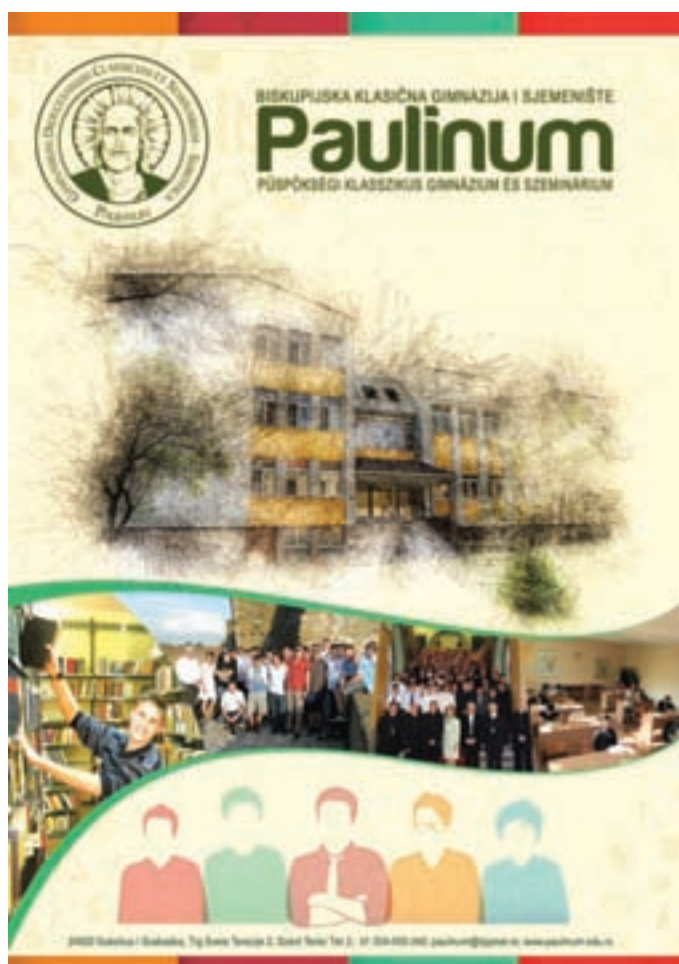

Uz zabavu i kupanje, mladi su svakoga dana imali svojevrstni oblik kateheze; prvi dan se promišljalo o službama i karizmama, drugi o bl. **Ivanu Merzu**, treći dan mladima je prikazan dokumentarni film sa svjedočanstvima sedmorice svećenika kako su postali svećenici. Posljednjeg dana, kada su imali katehezu, prikazan je razgovor s poznatim hrvatskim pjevačem duhovnih šansona **Alanom Hrzićom**. Mladi su uz druženje i zabavu imali priliku sudjelovati na svetim misama, napose na blagdan Gospe Snježne ili kako se u župi sv. Jeronima u Kaštel Gomilici, u kojoj su toga dana sudjelovali na misi, taj blagdan zove Gospa od Milosti. Sudjelovanjem na misi na Snježnu Gospu mladi su bili barem duhom, ako već nisu mogli biti fizički na tekijском svetištu, gdje su se slavile Velike Tekije. U ponedjeljak, 7. kolovoza, u večernjim satima mladi su imali izlet u Split kada su imali priliku ploviti polupodmornicom i vidjeti podmorje Splitskoga kanala, a nakon plovidbe imali su kratku šetnju užom jezgrom Dioklecijanove palače te vidjeti Peristil, katedralu sv. Dujma, podrum Dioklecijanove palače... Na more su krenuli u ranim jutarnjim satima u četvrtak, 3. kolovoza, a povratak prema Srijemu bio je u srijedu, 9. kolovoza.

(www.srijembiskupija.rs)

Obavijest Biskupijske gimnazije Paulinum u Subotici

Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište (kolegij) *Paulinum* obavještava zainteresirane učenike o drugom roku upisa u školu. Gimnazija *Paulinum* je ustanovljena od Subotičke biskupije, ima međunarodno priznanje izjednačenje sa svim ostalim školama. Gimnazija priprema učenike prvenstveno za teološke i filozofske studije, te za klasične jezike i za povijest, ali učenici mogu upisati i druge fakultete. Posebnost ove škole je da ne samo poučava, nego i odgaja, prije svega na kršćanske vrijednosti.

Za upis u gimnaziju *Paulinum* potrebni su isti dokumenti kao i za svaku drugu gimnaziju odnosno srednju školu.

Više informacija možete dobiti na adresi:
Biskupijska klasična gimnazija *Paulinum*
24000 Subotica, Trg. sv. Terezije br. 2
Tel/fax: 024/555-340
Email: paulinum@tippnet.rs
www.paulinum.edu.rs

Bakota kod Bozanića

Zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić** primio je u četvrtak, 24. kolovoza u Nadbiskupskom dvoru novomenovanog veleposlanika Re-

publike Hrvatske u Republici Srbiji **Gordana Bakotu**, priopćio je Tiskovni ured Zagrebačke nadbiskupije, a prenijela je IKA.

.....

200 godina Kapele mira

O 200. obljetnici izgradnje Kapele mira u Srijemskim Karlovcima, i proslavi njezine patrone, Gospe od mira, bit će slavljen svečana zahvalna misa u idući petak, 8. rujna. Misa počinje u 17 sati.

M. T.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
PLANDIŠTE	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Križ je dio puta

U navještaju spasenja i života vječnog Isus se često koristi slikom puta. Živjeti ovaj život znači putovati prema vječnosti. On sam za sebe kaže da je Put i poziva svoje učenike da idu za njim. Shvatiti Isusa kao put i odlučiti se slijediti ga zadire u dubinu čovjekove egzistencije, jer podrazumijeva zaokret mišljenja i življenja. I ma koliko se to činilo nesuvremeno, za kršćanina je uvijek aktualno i važno, jer se kroz životni put koji svatko za sebe odabere ogleda veličina vjere i ljubavi prema Kristu.

Teško je prihvatiti

Isusov put je put trpljenja i muke. On do svog cilja dolazi preko križa. Na kraju tog puta stoji uskrsnuće, ali se patnja ne može izbjeći. Svatko tko želi slijediti Krista mora to znati i patnju prihvatiti. Nije u ljudskoj prirodi da pristaje dobrovoljno na patnju, da prihvaća križ. Upravo po tome se kršćani razlikuju od svijeta, bore se protiv svoje prirode i prihvaćaju ono što Bog stavlja na njihov put kojim koračaju u vječnost.

Apostol Petar bio je odlučan slijediti Krista, naviještati u njegovo ime, ali nije tako lako mogao prihvatiti patnju kao dio Isusovog puta, jer nije razumio njegovo poslanje, pa ni svoje. Kada je čuo da Isus govori kako mu predstoji muka i smrt, Petar se buni protiv toga. Iz ljudske perspektive nije mu to logično, te ne želi da se dogodi. Tu dolazi do sukoba ljudskog i Božjeg, jer čovjek ne želi križ, nastoji uvijek izbjeći trpljenje, a u Božjem planu je trpljenje ponekad neizbježno da bi se postiglo nešto više, da bi se došlo do spasenja.

Isus na Petrovo protivljenje njegovoj muci reagira vrlo oštro: »Nosi se od mene, sotonol! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!« (Mt 16,23). Ove stroge riječi trebale su osvijestiti Petra, a i svakog tko čita evanđelje, da Božji planovi nisu isto što i naši. Mesija kojeg je očekivao Petar i cijeli Izrael neće odgovoriti njihovim očekivanjima, zato što Bog ima još bolji plan od onog koji su oni zamislili, ne samo spasiti Izrael od vlasti Rima, nego cijelo čovječanstvo od vlasti grijeha. A na putu ostvarenja toga plana stoji križ. To je put kojim mora ići Krist, Učitelj, a onda i svatko tko želi biti njegov učenik. Iako se Petar ovdje pobunio protiv križa, kasnije je ipak shvatio

njegovu nužnost. Isus ga je oštro prekorio i on je iz toga naučio kakav mora biti ako želi slijediti svog Učitelja. Na više mjesta Isus je prekorio Petra, ali je svaki taj prijekor bio odgojnog karaktera. Petar je iz svega učio što znači biti Kristov učenik. Opravdao je prvenstvo koje mu je Isus dao i, unatoč progonima i mržnji svijeta prema kršćanima, pronio evanđelje do nakraj svijeta. Prihvatio je muku i križ kao dio puta koji je Isus pokazao, a to je za njega značilo i stvarno umiranje na križu. Nije pred patnjom ustuknuo, po uzoru na svog Učitelja.

Uzeti svoj križ

Svatko od nas, ako se odlučio ići za Isusom dobio je svoj križ: »Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom« (Mt 16,24). Isus nije poput ovozemaljskih vođa koji obećavaju blagostanja i uživanja, koji stalno nude bolje od ovoga sada. On odmah kaže da slijediti njega znači nositi križ, odreći se svojih želja, vizija, očekivanja i prigriliti volju Božju. Ta volja je sada križ, jer je drugačija od naše volje, ali ona nam znači spasenje, život. »Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga« (Mt 16,25).

Mi život shvaćamo samo kao ovozemaljski i živimo kao da nakon njega neće biti ništa, a Isus nas upozorava da je to potpuno pogrešno gledanje na život. Ovdje smo prolazno, a pravi život počinje tek nakon ovoga. I što se više grčevito držimo za ovaj život i trudimo se da nam prođe u lagodi i uživanju, to smo dalje od onog vječnog. A živjeti za vječnost znači prihvatiti križ i ići za Isusom.

Ponekad nam je najveći križ mijenjati sebe kako bismo Bogu ugodili, odbacivati svoje sklonosti i navike kako bismo bili pravi nasljedovatelji Kristovi. Ponekad nam je križ kršćanska različitost od svijeta koja se od nas zahtijeva, pa padamo, posustajemo, jer se ne želimo isticati kao drugačiji. No, Pavao kaže: »Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazite obnavljanjem svoje pameti da možete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno« (Rim 12,2). Stoga, kako bismo išli putem koji nam je Krist pokazao zagrlimo svoj križ, prihvaćajmo volju Božju i tražimo sebi uzore u onima koji su tim putom već prošli i prispjeli u nebo.

Ispunjava me rad s djecom

Ona je studentica u Zagrebu, animatorica u Subotici, folklorišica, pjevačica, recitatorica, voditeljica raznih manifestacija. Ona voli djecu i djeca vole nju. Pravi odlične frizure i veoma je kreativna. Ona je **Gordana Cvijin**.

Gordana Cvijin je drugo od troje djece **Slavice** i **Lazara Cvijina** iz Subotice. Dolazi iz obitelji u kojoj se čuva i njeguje nacionalni identitet, vjera i tradicija. Ima 22 godine i trenutačno završava treću godinu preddiplomskih studija informacijske i komunikacijske znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U listopadu će upisati diplomski studij istog smjera. Najljepše razdoblje njenog školovanja bile su četiri godine u hrvatskom odjelu gimnazije *Svetozar Marković*, gdje je, kako kaže, stekla prijatelje za cijeli život i pripremila se za fakultet.

Veoma je svestrana osoba i ostvarila se u mnogim oblastima. Prije odlaska na fakultet u Zagreb bila je članica folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* punih deset godina. Tijekom tog razdoblja puno je putovala i nastupala. Budući da je veliki zaljubljenik u ples i folklor, odlučila je nastaviti plesati i u Zagrebu, gdje se upisala u Folklorni ansambl Zagreb *Markovac*. Sretna je zbog svoje odluke, jer je u ove tri godine mnogo naučila, stekla puno prijatelja i kako i sama ističe podigla se na jednu novu razinu folklornog izričaja. Planira plesati do kraja svog studiranja i već sada zna da će joj biti jako teško kada se prestane aktivno baviti folklorom.

Dolaskom u Zagreb, Gordana se, kao i njena starija sestra **Vedrana**, uključila u župske aktivnosti u crkvi sveta Mati Slobode na Jarunu. Budući da ova župa pripada salezijancima koji aktivno rade s djecom i mladima odlučila se uključiti u grupu instruktora koji dijele instrukcije djeci i pomažu im svladati školsko gradivo. Na župi djeluju i animatori koji su zaduženi za igru s djecom. Kako je ovo najveća salezijanska župa, aktivnosti nikad ne manjka i za

svakog se može naći po nešto, što je ispunjava. S velikim zanosom dodaje kako se tamo svatko osjeća dobrodošao a radom i životom na ovoj župi svakim danom sve više produbljuje svoju vjeru i živi pravi kršćanski život.

Kada su se bolje upoznale sa salezijanskom karizmom i radom, Gordana i njena sestra Vedrana su jako željele prenijeti takav način rada s djecom i doma u Subotici. Kako kaže, sve je krenulo na Vedraninu inicijativu, te je prošle jeseni pokrenut subotnji oratorij na župi sv. Roka. Uz pomoć mladih animatora kerske župe, oratorij se održavao gotovo svake subote protekle školske godine. Odziv djece je bio odličan i to im je bio glavni motiv nastaviti ovakav način rada. Uspjeli su proširiti ovaj program i u crkvi Isusova uskrsnuća, a početkom srpnja su održali i *Ljetni oratorij* u trajanju od tjedan dana.

Nekada je bila sudionica Etno kampa Hrvatske čitaonice, a sada je već nekoliko godina animatorica i voditeljica radionica. Uživa u tome jer se voli igrati i raditi s djecom. Mnogi za nju tvrde da ima dara za to i dobar pristup djeci, a sama dodaje kako kad god joj se ukaže prilika raditi i igrati se s djecom, ona uvijek prihvati. Raduje se svakom Etno kampu, pa se tako radovala i proteklom, jubilarnom, desetom, u kom je, osim folklora i kreativnih radionica, organizirala animatore za igrice s djecom. Iako to može biti iscrpljujuće, rad s djecom je ispunjava i čini sretnom.

Gordanu mnogi poznaju i kao članicu *VIS Ritam vjere* još od srednjoškolskih dana, kao voditeljicu brojnih manifestacija ali i po odličnim frizurama i pletenju pletenica koje pravi sebi i drugima. Prepoznaje se i po vedrini i osmjehu. Dobro je biti u njenom društvu. Po završetku fakulteta kani se vratiti u Suboticu i ovdje zasnovati obitelj i zaposliti se.

B. I.

Darko Rundek – Apokalipso (1997.)

PLES radostan i sjetan

Darko Rundek je nedvojbeno jedna od najvećih glazbenih osobnosti u takozvanoj ex-yu regiji. Po struci službeno kazališni redatelj, glazbenu karijeru započeo je krajem sada već dalekih 70-ih godina u novovalnom *Haustoru*. Ova zagrebačka skupina, koja je djelovala do 1990., obilježila je jugoslavensku rock glazbu s četiri albuma i hitovima poput *Uzalud pitaš*, *Ena*, *Šejn*, *Moja prva ljubav*... Kvaliteti i veličini Rundekovih pjesama svakako pridonosi i njegovo bogato iskustvo rada u području primijenjene glazbe (kazalište, radio, film).

Rundek je još uvijek aktivan, a ove godine slavi dva desetljeća svoje solističke karijere, odnosno od objavljivanja svojeg prvog solo albuma *Apokalipso*, koji je naša ovotjedna preporuka. *Apokalipso* je nastavak njegovih istraživanja i opsesija iz vremena skupine *Haustor*, od interesa za tzv. world music do umjetnički visoko kvalitetnih tekstova (poezije). Neke od numera su se i trebale naći na posljednjem albumu *Haustora* koji nikada nije dovršen. Ipak, ploča posjeduje jasan odmak od novovalnih vremena i predstavlja početak jedne nove ere u Rundekovom stvaralaštvu.

Apokalipso predstavlja Rundekov »ironičan i poetski osvrt na post-komunističku eru«. Na glazbenoj razini opisan je kao »kaleidoskop različitih stilova«, te stoga ni ne čudi što je njegova realizacija okupila dvadesetak eminentnih glazbenika. Album je imao odličan prijam i kod publike i kod kritike; nagrađen je s pregršt glazbenih nagrada – pet *Porina* i četiri *Crna mačka*, što ga čini najbitnijim glazbenim izdanjem te godine u Hrvatskoj. Slušan je dakako bio i u ostalim ex-yu republikama, zahvaljujući piratskim izdanjima.

Naslovnu pjesmu *Apokalipso* odlikuje balkanski ritam od sedam osmina te moćan refren s puhačima. U jednoj od strofa Rundek pjeva: »*Apokalipso sviraju / crni i znojni anđeli / s cvijetom u kosi / ritam te nosi / dobit ću sve što zaželim*«. Pjesma je u međuvremenu postala klasika te je danas uredno možete čuti i na repertoarima *težgaroša* uz hitove *Riblje čorbe*, *Azre* ili *Bijelog*

dugmeta. Album ima ukupno 12 numera, a od njih valja spomenuti kabaretsko-šaljivu *Uajdalalaj*, mediteransku *More, more*, eksperimentom obojene *Štrajk željezničara* i *Za nas*, na tragu *Apokalipsa* skladane *Crne duhove*, atmosferičnu *Grane smo na vjetru*, vrhunsku jazzy baladu *Señor* (s antologijskim stihovima: *Ti samo stavi vrč na stol / naša se radnja zbiva kasnije*) do završne dursko-opuštajuće *Theme 58*. U pitanju je zanimljiva glazbena odiseja koja nas vodi kroz koloplet različitih melodija i raspoloženja. Istodobno tužna i duhovita.

Inače, u povodu 20 godina od izlaska albuma *Apokalipso*, Rundek je objavio novo, remasterizirano izdanje pod nazivom *Apocalypso*, koje se dobiva u *box-setu* s do sada nikada objavljenim albumom grupe *Haustor* *Dovijtljivi mali čudaci* i njegovim albumom *U širokom svijetu* iz 2000. godine uz knjižicu s neobjavljenim fotografijama i tekstovima. »Sigurno vam je upalo u oči da se ovaj album, koji izgleda isto kao prije 20 godina, ne zove više *Apokalipso*, nego *Apocalypso*. Zašto? Da se naslov albuma odmah tako pisao, možda bi bilo jasno da se radi o kovanici između propasti svijeta (apokalipsa) i veselog karipskog ritma (calypso). *Apocalypso* je ples nakon propasti. Ili možda u propasti? Posljednji ples na plaži Trinidada, dok se iz oceana diže atomska gljiva? Radostan i sjetan...«, kazao je Rundek u intervjuu za *Jutarnji list* govoreći o *Apokalipsu* s distance od dva desetljeća.

Reizdanje albuma prati i glazbeno-scenski spektakl *Apocalypso Now* s kojim Rundek nastupa diljem regije. Nakon zagrebačke premijere, u ovoj postavi i s ovim konceptom Rundek je ljetos održao veoma zapažene koncerte u Beogradu (preko 10.000 ljudi) i Nišu. Čini se da 61-godišnji bard ima još što za ponuditi o čemu, osim njegovih nastupa, svjedoči i snimljenih šest solo albuma od kojih je posljednji, naslovljen *Mostovi*, objavio prije dvije godine. U iščekivanju nekog novog ostvarenja, slobodno se vratite na *Apokalipso* koji je, bez obzira na protok vremena, veoma slušljiv i aktualan. Ukoliko smo vas zaintrigirali, lako ga možete preslušati i na *youtubeu*.

Davor Bašić Palković

Treba li računati s kućnim piscem?

Jelka Asić, Giza Vuković Katančić, Milutin Nović, Geza Kopunović, Petar Radovanović i Bela Francišković – Miroslav Krleža Vučjak, sezona 1963/64.

Unatoč ne uvijek zadovoljavajućih iskustava s domaćim dramskim tekstom među dijelom kazalištaraca okupljenih oko subotičkog teatra prevladava mišljenje kako dugoročno gledano, ipak, ne bi trebalo dići ruke od domaćih pisaca. Dapače, valja ih poticati kako bi za potrebe ovdašnje scene pripremali komade u kojima će se prepoznati identitet, senzibilitet i sudbina ovdašnjeg suvremenog čovjeka. Ovakav stav postupno postaje sve uočljiviji, posebice u Drami na mađarskom jeziku zbog specifičnih potreba mađarske narodne skupine u Jugoslaviji nakon trijanonskog razgraničenja. O tome u časopisu *Rukovet* **Tibor Gajdos** piše sljedeće:

Postupno izoštravati kriterij

»U repertoarskoj politici subotičkog Narodnog kazališta treba najtoplije pozdraviti onaj smjer, koji daje prednost djelima domaćih autora. Pored dvije praiizvedbe Hrvatske drame [zaci-jelo se misli na komade Matije Poljakovića] i Mađarska drama je u jeku sezone iznenadila publiku originalnim djelom autora iz Subotice. Taj smjer je očigledan: Pomagati domaće i što više lokalno, vojvođansko dramsko stvaralaštvo. Mjerilo ne zaoštravati previše, da bi autor, koji se pojavio imao mogućnosti za razvoj. Time se istodobno omogućuje uspon u kvaliteti što može uvjetovati postupnim izoštravanjem kriterija u kasnijoj fazi ... Sve

Od 96 premijera – koliko ih je urađeno od 1955. do 1965. kazališne sezone – dvadeset i pet ih je ostvareno na tekstove hrvatskih pisaca, ili njihovim dramaturgijama, a od toga je šest scenskih postavki urađeno prema tekstovima nastalim iz pera pet podunavskih hrvatskih pisaca (Okругić, Poljaković, Karagić, Matijević, Kopunović)

navedeno moramo imati u vidu kada se govori o komadu Sreća na rate, komediji u tri čina od Etelke Vujkov Lippay. Autorica je nakon više neuspjelih pokušaja najzad dospjela na scenu ... no u razradi djela nije rabila sasvim suvremena sredstva, osjeća se, na mahove utjecaj peštanskih rutinera kako u scenskom govoru tako i pri oblikovanju likova. Da je bilo vješta dramaturga, ovo se moglo znatno ublažiti – međutim upravo odsustvo dramaturške intervencije u Mađarskoj drami subotičkog kazališta i nije skorašnji problem« (*Rukovet*, 3-4, 1960., 128-129.), zaključuje svoje zapažanje ovaj kritičar.

Razlike ipak postoje

Čini se da su prilike u Drami na hrvatskom jeziku, ne zadugo preimenovanoj (1958.) u Srpsko-hrvatski ansambl Narodnog pozorišta-Népszínház, ipak, nešto drugačije, što se zorno daje zapaziti uvidom u repertoarsku ponudu. Od 96 premijera – koliko ih je urađeno u drugom desetljeću – dvadeset i pet ih je ostvareno na tekstove hrvatskih pisaca, ili njihovim dramaturgijama:

– 1. NA KRAJU PUTA, **Marjan Matković**; – 2. ĐERDAN, po motivima **Dinka Šimunovića** napisali **Cvjetko Jakelić** i **Jakov Gotovac**; – 3. AMERIKANSKA JAHTA U SPLITSKOJ LUCI, **Milan Begović**; – 4. EKVINOCIO, **Ivo Vojnović**; – 5. BAČ ĐUKA KERČANIN, **Stipan Matijević**, dramaturški obradio **Geza Kopunović**; – 6. MEĆAVA, 7. KULA BABILONSKA, **Duško Roksandić**; – 8. NA TRNU I KAMENU, **Pero Budak**; – 9. PAR ŽUTIH CIPELA, **Matija Poljaković**; – 10. BOLTO U RAJU, **Matija Poljaković**; – 11. KAD JE ŽENA NEMA, **Vojmil Rabadan**; – 12. U AGONIJI, **Miroslav Krleža**; – 13. SKUP, **Marin Držić**; – 14. Č'A BONINA RAZGALA, **Matija Poljaković**; – 15. HOTEL ZA LUĐAKE, **Fadil Hadžić**; – 16. LUDOGRAD, **Matija Poljaković**; – 17. NAŠE I VAŠE ZGODE I NEZGODE, **Matija Poljaković**; – 18. ŽENE I MUŽEVI, **Ivan Raos**; – 19. KOKICE, **Antun Karagić**; – 20. DUBROVAČKE VRAGOLIJE, **Marin Držić**; – 21. VUČJAK, **Miroslav Krleža**; – 22. ČUVAJ SE SENJSKE RUKE, **August Šenoa**; – 23. BALADE PETRICE KEREMPUHA, **Miroslav Krleža**; – 24. RUŽIČASTA NOĆ, **Tomislav Ketig**; – 25. SAČURICA I ŠUBARA, **Ilija Okruglić Sremac**.

Također je potrebno zapaziti, od navedenih djela, šest scenskih postavki urađeno je prema tekstovima nastalim iz pera pet podunavskih hrvatskih pisaca (Okругić, Poljaković, Karagić, Matijević, Kopunović), a od posebnog je značaja i važnosti istaknuti – najbolji među njima dobiva najviše prilika i najčešće ga se izvodi. Riječ je dakako o Matiji Poljakoviću, koji na taj način, nedvojbeno postaje kućni pisac. Ubrzo će se potvrditi, ovo mu

je povjerenje poklonjeno s razlogom. Na tragu svoje naglašene darovitosti ovaj je subotički spisatelj značajan i u širem hrvatskom kazališnom kontekstu, ostavio tridesetak dramskih djela, od kojih je petnaest doživjelo uprizorenje tijekom, može se reći, uspješne suradnje s Narodnim pozorištem-Népszínház što je trajala gotovo dva desetljeća (V.: **B. Hećimović, I. Rackov, J. Buljovčić, L. Merković, M. Miković, A. Lederer, J. Ivančić** i dr.), kada se Poljaković pokazao podjednako stvaralački vjerodostojan, kako u popularnim igrokazima ostvarenim bačkom bunjevačkom ikavicom, tako i u snažnim građanski intoniranim dramama koje piše u suvremenom hrvatskom standardu.

Još je nešto važno: U naznačenom razdoblju stasalo je i umjetnički sazrelo više glumačkih i redateljskih naraštaja koji su nosili repertoar i ostavili značajan trag na sceni: **Jelka Asić, Klara Peić, Katarina Bačlija, Eržika Kovačević, Eva Ras, Giza Vuković, Ana Skenderović, Geza Kopunović, Josip Baić, Mirko Huska, Zvonko Bogdan, Vlatko Dulić, Petar Šarčević** i dr.

Odgovornost za izgradnju vlastita iskaza

Za uspostavu stvaralačke samobitnosti subotičkog Hrvatskog narodnog kazališta, njegov idejni i organizacijski postav, način čitanja, prepoznatljive scenske interpretacije dramskog teksta i osmišljavanje njegova angažmana, te za sve ostale vidove procesa na sceni, napose za odgovorni rad s glumcima tijekom druge dekade (1955. – 1965.) čelništvo subotičkog teatra angažiralo je dvadeset redatelja koji su postavili devedeset i šest predstava. Najviše scenskih ostvarenja imali su Petar GOVEDAROVIC (16) i Boško PIŠTALO (18).

ANTONIJEVIĆ, Dušan (3)
ASIĆ, Jelka (3)
BARIĆ, Milan (7)
ĐURĐEVIĆ, Đorđe (1)
GOVEDAROVIC, Petar (16)
HUSKA, Mirko (8)
JANČIKIN, Mihajlo (3)
JOJKIĆ, Miloš (1)
KAUZLARIĆ, Vesna (7)
KRIŽANEC, Duško (1)
LENDVAI, Lajčo (4)
PISEK, Stjepan (1)
PIŠTALO, Boško (18)
RABADAN, dr. Vojmil (3)
ŠARČEVIĆ, Petar (3)
ŠOLJAK, Ante (1)
TOPLOVAČKI, Milan (7)
TURLAKOV, Slobodan (6)
VARGA, István (1)
VIRÁG, Mihály (2)

Ukupno (96)

Održan je i X. Etno kamp

Od 21. do 25. kolovoza u Domu DSHV-a u Subotici održan je X. Etno kamp Hrvatske čitaonice. Realiziran u suradnji s Gradskom knjižnicom Subotica, okupio je ove godine 85 djece i oko 55 volontera.

Baš kao što je i najavljivano, ovaj jubilarni Etno kamp bio je doista poseban. Puno toga smo naučili. Jeste li znali da šlingovanje i nije tako teško, samo je potrebno strpljenja i vremena? Spinere ne moramo kupovati, možemo ih sami napraviti od čepova za boce i odlično se okreću. Stolni nogomet se vrlo jednostavno može napraviti od kutije za cipele, nekoliko slamčica i kvačica (štikaljki) za rublje. Nakit za mamu, tetu, sta-

riju sestru ili baku može biti veoma originalan ako ga izradite od PVC boca i uresite tehnikom mramoriranja. Ako ne znate što darovati nekom za rođendan, napravite držače za salvete ili olovke s lupinjama od jajeta i salvetama. Svakako možete

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni učesnik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, MED

**BAGREM MED - CVETNI MED - MED SA MATIČNIM MLEČOM
MED SA POLENOM I MATIČNIM MLEČOM - PROPOLIS - POLEN**

Kontakt:

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

jednostavno obnoviti svoju kolekciju šnalica, rajfova i broševa s malo materijala, iglom i koncem. Svom najboljem drugu ili drugarici izradite narukvicu prijateljstva. Veoma lako se pravi od žniranaca (vezica, pertli), konopa ili traka. Nemojte bacati plastične boce, jer se onečišćava okoliš, teško i dugo se razlažu a mogu se ponovno uporabiti za lijepe ukrasne svijećnjake. Ukoliko imate silikona, bisera i šljokica možete napraviti veoma elegantno prstenje. *Gomboci* (knedle) se prave sasvim jednostavno: od krumpira, brašna, jaja i masti a odlični su kad se nafileku pekmezom. Pekmez je dobar i za *fanke* (krafne). Lijepo je kazivati naglas pjesme ili zabaviti druge priredivši im predstavu. Folklor, moderan ples, pjevanje i sviranje i nije tako teško. Na Čikeriji ima puno pijeska... O, toliko toga smo naučili

u ovom etno kampu. Sve smo to posljednjeg dana i pokazali našim najmilijima na završnoj priredbi i prodajnoj izložbi.

Doista nam je bilo lijepo. Iako različiti po interesiranjima i dobi, po mjestu stanovanja i državi iz koje dolazimo, svi smo uživali. Bilo nas je iz raznih dijelova Subotice, Žednika, Tavankuta, Male Bosne, s Čantavirskog puta i Đurđina ali znate kako se kaže: dobar glas daleko se čuje pa su nam ove godine došli prijatelji iz Beograda, s Hvara i iz Španjolske. Postali smo pravi mali internacionalni kamp.

Mogli bismo vam još puno pisati o kampu, ali bit će za sada dovoljno. Darujemo vam i fotografije da upotpune našu priču o prekrasnom tjednu organiziranom za nas djecu.

Počela je škola!

Čekali ili ne, došao je i 1. rujna – prvi dan škole.

No, to i nije tako loša stvar. Ponovno ćete se moći družiti sa svojim prijateljima iz razreda, vidjeti svoju simpatiju na odmoru, jesti fine užine i da ne redam dalje. Dobro, morat ćete i učiti i raditi zadaće, ali to i nije tako strašno. Osim toga, to je i korisno. Znanje je velika vrijednost koju vam nitko ne može oduzeti.

I tako, danas smo u klupama pa mali odmor, vikend, i krećemo u nove pobjede.

Ne zaboravite, nakon ljetne stanke od rujna ponovno će izlaziti podlistak *Hrcko*!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel: 00385 32832310
Darujem psa niskog rasta, kratke dlake u tri boje. Tel: 024 532 570	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 5449220; 064 2808432.
Prodajem plug Leopard i sejačicu OLT GAMA 18. Tel: 064 225 4757	Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel: 024-4527-499, 064-18-39-591.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel: 063 596840 i 024 547204.
Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetkom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel: 060 5402733.	Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m². Tel: 069 2887213.
Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel: 069 2887213.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel: 064 305 1488
Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.	Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hrvatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studenta. Lokacija Zemun. Tel: 011 3077036.	
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel: 064 3910112.	
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel: 062 1941729.	

POGLED S TRIBINA Budućnost

Nažalost europsko buđenje u četvrtoj, posljednjoj rundi kvalifikacija za Ligu prvaka i Ligu Europe bilo je tragično za sve hrvatske predstavnike. Dotadašnji stopostotni uspjeh (4 momčadi), na koncu se pretvorio u također postotni kiks, jer su *Rijeka*, *Dinamo*, *Hajduk* i *Osijek* ostali bez željenih plasmana. Jedino je *Rijeka*, unatoč porazu, ostala u Europi, jer joj je plasmanom u play off Lige prvaka bilo već osigurano mjesto u skupinama Lige Europe. Tako će hrvatski nogomet ipak imati barem jednog predstavnika u jesenskim euro duelima, a Riječane očekuju dvostruki dueli protiv *Milana*, *Austrije* i *AEK-a*.

Europske klupske kvalifikacije su tako postale stvar prošlosti, ali zato već od ovoga vikenda (2. rujna) slijedi nastavak kvalifikacijskih duela za plasman na SP 2018 u Rusiji. Hrvatsku nogometnu reprezentaciju očekuju susreti protiv Turske i Kosova, utakmice koje pred sobom imaju pobjednički imperativ, osobito nakon kiksa protiv Islanda u prošlom kolu. Hrvatska je i dalje lider

svoje skupine i u poziciji je da sama odlučuje o svojoj sudbini očekivanog plasmana na summit najboljih svjetskih reprezentacija. Momčad za čije se nogometaše tijekom aktualnog prijelaznog roka otimaju najbolji svjetski klubovi (*Manchester United*, *Milan*...), a čiju okosnicu čine igrači *Real*a, *Barce*, *Liverpool*a, *Monaca*, u svakom novom duelu jednostavno mora tražiti pobjedu. Igrala doma ili na strani.

Plasman na Svjetsko prvenstvo važna je okosnica budućnosti hrvatskog nogometa, jer kontinuitet sudjelovanja na najvećim nogometnim natjecanjima, osim velike financijske injekcije, donosi i visok kriterij vrjednovanja svih nogometaša koji se natječu u domaćoj 1. HNL.

Vrhunski nogomet i novac neraskidivo su povezani, a netom okončane klupske euro kvalifikacije pokazale su tužnu spoznaju igranja financijskih patuljaka i divova. Primjer *Everton*a, koji je samo na pojačanja ovoga ljeta potrošio impresivnih 150 milijuna eura i *Hajduka* čiji godišnji proračun ne prelazi deseti dio te sume.

Temeljni kamen budućnosti postavlja se u nastupajućim kvalifikacijskim susretima...

M. D.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* VAŽI DO 5. 9. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Splićanin Duje Kekez stigao do polufinala fjučersa u Subotici

Kao kod kuće

Na terenima Tenis klub *Spartak* u nedjelju, 27. kolovoza, završen je trinaesti fjučers, profesionalni turnir za tenisače nagradnog fonda od 15.000 dolara. Prvo mjesto osvojio je Austrijanac **Denis Novak**, sa 6:3, 6:7(4), 6:2 svladavši je **Gian Marca Moronija** iz Italije. Novak, koji je bio i prvi nositelj, na putu do titule je svladao dva igrača pod hrvatskom zastavom, našeg **Mateju Sabanova** u drugom kolu, te Splićanina **Duje Kekeza** u polufinalu.

Upravo je dvadesetčetverogodišnji Kekez pokušao svrgnuti prvog favorita na putu do titule, nije uspio u tome, ali je, kako kaže u razgovoru za *Hrvatsku riječ*, itekako zadovoljan nastupom u Subotici.

»Turnir je zaista bio odličan, nisam prvi put u Srbiji, tu sam i osvojio prvu titulu u singlu 2012. godine, ali sam prvi put u Subotici. Zaista sam se ugodno osjećao, organizacija je bila super, a meni je bilo još bolje jer sam bio kod prijatelja, u familiji Sabanov. Imao sam podršku tijekom cijelog turnira i zaista sam se osjećao kao kod kuće«, govori Kekez, pa se osvrće na učinak na terenima u Dudovoj šumi.

»Nastup u Subotici sam počeo još u kvalifikacijama, tamo sam odigrao tri meča, a potom još tri u glavnom dijelu turnira. Nakon tih šest pobjeda sam zadovoljan učinkom, tim prije jer sam prošle sezone pola godine proveo bez tenisa, zbog ozljede. Još uvijek traje razdoblje mog povratka tako da je i plasman u polufinale uspjeh. Momak koji me je svladao sa 6:4, 6:4 zaista je odličan igrač i zaslužio me je pobijedio. Da nisam morao početi u kvalifikacijama, možda bi bilo drugačije. Bio bih sigurno svježiji, posljednje kolo kvalifikacija sam igrao u tri seta. Ostao sam malo bez snage, mučila me i ozljeda ruke. Kada se to tako skupa posloži, možda je i to pridonijelo malo lošijem izdanju u polufinalu.«

Ono što potvrđuju i organizatori i igrači jeste mnogo jača konkurencija na uvodnim turnirima u profesionalni tenis. Dio razlo-

ga nalazi se i u odluci Svjetske teniske federacije da minimalni nagradni fond više ne iznosi 10.000 nego trenutnih 15.000 dolara. Organizatore to svakako stavlja na muke, sve je manje turnira, a igrači se opet žele što prije izboriti za veće nastupe.

»Konkurencija je zaista bila jaka. Evo, prvi nositelj, koji je i pobijedio na kraju, je plasiran oko 280. pozicije na svjetskoj rangljestvici, a ovo mu je, ako dobro znam, već šesti fjučer osvojen ove godine. Svi koji dođu na turnir, pa i u kvalifikacije, su izuzetno motivirani; svi se bore i ne možete se nadati da ćete imati bar neki laganiji meč. Ako dobro znam, u Srbiji je ove godine 4-5 ovakvih turnira, a prošle je bilo petnaestak. U Hrvatskoj je slična situacija, prije je znalo biti i po dvadesetak turnira, ove godine samo četiri. Malo je to tužno, ali što ćemo. Mi, tenisači moramo putovati dalje, jer se jedino tako možemo boriti za napredak.«

Našem sugovorniku je, uz dio novčane nagrade, pripalo i šest novih bodova za bolji plasman na rangljestvici, a nastavak sezone također vezuje za Srbiju.

»Idemo dalje, samo pozitivno. Odmah nakon Subotice idem na Zlatibor, također se radi o fjučersu (u utorak, 29. kolovoza, počeo je glavni ždrijeb, prim. a.), a možda ću nakon toga i u Novi Sad«, kaže Kekez.

D. Vuković

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10 i 29 Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta ANDEX DOO, Segedinski put 110, Subotica, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Industrijsko-skladišni kompleks« zaveden pod brojem IV-08/I-501-332/2017, a koji se planira na katastarskim parcelama 3691/3; 3691/11; 3691/12; 3691/13; 3691/14; 3691/15; 3691/16; 3691/17; 3691/18; 3691/19; 3691/23; 3691/24; 3691/25; 3691/27; KO Palić, između ulica Lovačke, 41 Nove, Palmine i sjevernoistočne granice građevinskog rajona u Subotici (46.1133467 ; 19.7556014).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Geograf na visini zadatka

Planinarenjem sam se počeo baviti tako što sam, kao geograf, sebi život želio učiniti zanimljivijim. Jednostavno, kada pješice prođete kroz neki predio, mnogo ga bolje upoznate nego kada ga promatrate iz automobila ili kroz konfekcijske turističke ture. Planinarenje pruža mogućnost da direktnije, neposrednije, dublje upoznate prostor, a upoznavanje prostora je jedan od ciljeva geografije kao znanosti

Veličanstvene su ideje da stojite na samom vrhu svijeta, da osvajate planine, vrhove, glečere. Da se danima penjete, svladavate strahove, dišete razrijeđen zrak, halucinirate, ulažete izrazite napore, tjedne, mjeseci i godine za takve uspone. Sve to zvuči fenomenalno i nestvarno, a onda upoznate nekoga tko je stao na pet takvih vrhova svijeta i tko o tome skromno priča i u razgovoru dobijete sliku o **Isi Planiću**, vrhunskom alpinistu s osvojenih pet vrhova preko osam tisuća metara, sportskom direktoru Planinarskog saveza Srbije, članu ŽPK *Spartak* i instruktoru Službe vodiča planinara.

Iako tajanstven po pitanju najava novih ekspedicija, Iso Planić se rado prisjeća svojih početaka.

»Planinarenjem se bavim od studentskih dana. Geograf sam po struci i na studijama sam sa svojim kolegama našao interesantnu akciju u Planinarskom društvu *Železničar*. Išli smo preko Deliblatske pješčare, koja je bila moja prva akcija. Kada sam se zaposlio u školi, pomislio sam da bi djeci bilo interesantnije da im pokažem predjele nego da samo pričam, što također jeste posao geografa. Tako sam i s đacima krenuo u planinarenja. Dakle, nisam ušao u ovaj svijet iz nekih sportskih pobuda i želje za rezultatima.«

Niz događaja

Nakon Fruškogorskog maratona i alpinističkog tečaja dogodio mi se poziv na međunarodnu ekspediciju Ararat (5.165m), organiziranu od strane Planinarskog saveza Srbije u suradnji s Planinarskim savezom Turske. Do te 2000. godine nitko se iz Srbije nije ni popeo na Ararat, tako da sam ja nakon ovog uspona dobio stipendiju i taj novac uložio u narednu ekspediciju i popeo

se na Kavkaz (5.163 m), nakon toga Aconcaguau (6.962 m). Nakon toga dobijam poziv za vojvođansku ekspediciju na Mount Everest i u okviru priprema se penjalo na Shishapangmu (8.012 m), jedan od najznačajnijih vrhova na svijetu, koji je bio i moj prvi vrh od osam tisuća metara. Poslije toga smo se penjali na Mount Everest i u toj ekspediciji sam samo ja uspio osvojiti vrh. Poslije Everesta sam već mogao birati što ću penjati. Pravili smo projekt K2 i penjali neke druge vrhove u Pakistanu od osam tisuća metara. Dogurao sam do nekih 15 vrhova preko pet tisuća metara.«

Iako je na glasu kao najtrofejniji alpinist u zemlji, Iso Planić navodi da planinarenje nije takav natjecateljski sport u kom se natječeš za trofeje. Tu se natječeš sam sa sobom i s prirodom, i nije lako.

Iso Planić teško izdvaja ekspedicije koje su mu posebno drage.

»Ekspediciju ne čini samo penjanje na vrh nego i cjelokupno puto-

Najviši vulkan na svijetu
Ojos del Salado

vanje. Tako ne mogu da ne izdvojim da sam plovio jezerom Titicaca, po putujućim otocima, vozio čamac po Amazonu, vidio Machu Picchu, tumačio pustinjama centralne Azije, boravio u budističkim hramovima na Tibetu, obišao Pakistan, gledao ponoćno suncu na Aljasci, kupao se u Tihom oceanu. Volio sam penjanje na najviši vrh Sjeverne Amerike Denali, a posebno mi je bilo interesantno penjanje na Alpmajo, najljepši vrh na svijetu. Sasvim posebnu draž za mene ima ekspedicija Gescherbrum, jer sam u okviru nje popeo dva vrha preko tisuća metara, Gascherbrum 2 i Gascherbrum 1. Posebne su mi i ekspedicije na koje sam vodio svoje učenike, a svakako i činjenica da su ekspedicije te koje su skrenule pažnju javnosti na planinarenje i koje promoviraju poduzetnički duh i našu naciju.»

O ekspedicijama i planinarenju ovaj vrsni alpinist pisao je brojne tekstove koji su objavljivani u raznim publikacijama.

»Višegodišnja studija i moj cjeloživotni projekt jeste evidentiranje vrhova. Počeo sam evidentirati vrhove za potrebe vrjednovanja rezultata u planinarskom sportu, ali sam otišao dalje, pa je napravljena baza planinskih vrhova s njihovim pozicijama, pa se oni grupišu u planine, pa je došlo do popisa planina, jedinstvenog u zemlji i još uvijek radim na tome i nadam se da će knjiga doživjeti i drugo izdanje. Obilazim vrhove u Srbiji, fotografiram i pravim njihove portrete.«

Tamo gore

»Čovjek bi morao da bude pjesnik da bi mogao da prenese te neke unutrašnje stvari koje proživi penjanjem i osvajanjima vrhova. Fotografijom to izgleda divno, ali ne možeš opisati razrijeđen zrak, boju neba, škripu snijega, dahtanje, višednevne napore koje si uložio da bi se popeo na planinski vrh. Teško je to opisati iako je to vrlo čista situacija i sve zavisi samo od tebe. Hoćeš li biti živ ili ne. To je jedna divna čista situacija i često u životu nije tako. Nema mnogo opcija, moraš se napregnuti, skoncentrirati i budeš svjestan svakog pokreta i to je to. Samo trenutak je važan. Misliš na disanje i kakve ćeš pokrete činiti. To su uvjeti na kojima ti je nekada za 100 metara potrebno sat vremena. Kada stigneš na vrh pomisliš 'uh, to je to i nema više«, prisjeća se Iso Planić kroz šalu.

Kada smo penjali Everest u baznom kampu i iznad njega smo proveli 46 dana. Temperature tamo su od minus 20, pa dalje. Sve je zaleđeno. Kada svi ti dani napora, koncentracije, rada i truda prođu i nađeš se na vrhu, ne možeš da ne osjećaš jedno posebno zadovoljstvo. Planinarstvo je zapravo vježba upornosti, dosljednosti i istrajnosti. Meni je uspon na Mount Everest trajao 10 godina. Jer, toliko je prošlo onog momenta kada sam popeo sve te vrhove i završavao tečajeve, do Mount Everesta. I naravno, nisi uspio kada se popneš, nego kada uspiješ sići. Osjećaj je neopisiv i poseban. S vrha Mount Everesta ti se čini da vidiš kako je zemlja okrugla. Ogromna visina i vidiš stotinama kilometara daleko.«

Od kada je postao direktor Politehničke škole Subotica, Iso Planić ne uspijeva sudjelovati u ekspedicijama na vrhove preko osam tisuća metara jer se ne može toliko udaljiti s radnog mesta, ali je i dalje aktivan u planinarenju i alpinizmu. Posljednja ekspedicija u kojoj je sudjelovao je uspon na najviši vulkan na svijetu Ojos del Salado, visok 6.893 metra. Na kraju, čekajući neku od sljedećih ekspedicija u kojima će ovaj alpinist sudjelovati, ostaje nam da odgovorimo na golicanja koja ovakvi usponi postave pred nas i odazovemo se planinarenju, kao vidu pješčenja i rekreacije i sjajnom izboru za provesti vikend.

Gorana Koporan

Na 8800m

U NEKOLIKO SLIKA

GPS u Benkovcu

Iz Ivković šora

Bunaričko proštenje

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja vridna. Evo, šetam se po selu i po širovima oko njega i gledam ove naše njive, ta kandar se nećemo ove godine ni zaklopit s ovim cinama što nam nude a kamol metit koji dinar nuz stranu, pogotovo što triba krenit pomalo i skupljat novce za sijanje žita, jel ako ne posijemo kako će nam na godinu moć opet platit budzašto? Biće gospoda prikupci u šteti. Idem ja tako i gledim ove naše zemljane atarove, taki su kaki su bili i prija sto-dvistro, ta i tristo godina. Niko nije u nji uložijo ni bisnu krajcaru, a i dalje nas siroti služe; po njima idemo, na njima dovozimo sve s njive, a atarovi siroti ćute, prašnjavi i jadni i čekaje da se kogod i nji siti, a borme i nas prosti paora, rabadžija u fabrikama na otvorenim, da nam malkoc pomogne i olakša. Nema paor ni subate ni nedilje, ni sveda ni petka; kad triba zapet on mora, pa dajte gospodo iz veliki varoši da mu pomognete bar da blato ne gazi i ne tare i vako hrđave traktore. Vele mi moja dica kad su išli na more svratili na taj Zlatibor, fale se da je zdravo lipo, na svako selo vodi betonski lip put, a sela mala i di koje i po samo desetak kuća. Ja ćutim, slušam ji pa se mislim, a to se vidi borme di se cini a di se ne cini svit. U razloge ne bi ulazio, al što je priviše priviše je. Ta ode više od par iljada u jednim mistu, do drugog mista samo koja duž pa blatnjav put, a ovaj naš Bečar atar u pismama starim ispivan, nastariji put čak od Pešte do Stambola, a nije zavridio ni da ga do kraja potrune ni onim sitnim kamenčićima. Šta kast, a ne osramotit se? Doduše, i posli dvajst sedam lita su opravili taj koji kilometer puta, al sve se moralo uslikat i ubiližit, javit na sva mista. Doduše, malkoc je i smišno kad se sitim da sam se onda kad je počet jedva počo brijat, a sad sam već sidi dida.. Uvik se štogod ispriči, pa čeljad ne stignu. Kako su oni s drveni kolici opravili onoliku varošku kuću za samo koju godinu da mi samo znat; ta nijel valjdar štogod s vilovske strane? Eto nama borme i Bunaričkog proštenja. Obavezno ove godine moram ić, čeljadi moja. Tušta sam grišio, svađo se i istiravo pa moram iskat od Gospe oprost, a to je najbolje na našim Bunariću. Lipo se umijem u svetoj vodi i pomolim sam sa svojim mislima. Tako mi je i moj otac radio, bez nike parade i pompe. Lipo oćo, ispovidio se Gospi i pomolio. Uvik je kazo da mu onda najlakše oko srca. Ja se borme sićam kad se rano krećalo iz sviju okolni sela na Bunarić: bilo to onako niko tajnovito, samo se u noć vidili venjeri povišani ispod kola, ko svitlaci i pri varoši se sjedinjava u jednu plašu s više strana na glavni put. A mi dica smo zdravo volili kad se raspakuje na ledini i užna na otvorenom, pa se familije nudile izmed sebe ilom, pićom i kolačima skroz dodoveće. Mi dica se naidemo lubenica i dinja pa samo trćemo u okolne kuruze... Eh, to su bila vrimena, čeljadi moja. Ondak je čovik poštivo čovika, a ne ko sad kad svako gleda kako ga podgančovat... Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Nema se, a iz lemuzina se ne izlazi

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva se sto povlačit u se. Više mu se nigdi ne mili stat i skim-god se podivanit. Digod se okrene, isto. Vazdan se niko žali da se nema, da sve skupo. Dobro, istina, ništa više ni ni jeftino, al ni baš ni tako kako se kuka. Eto, baš niko jutro, krenijo se vozat na bicigle nako ko i svako jutro, kako mu rekla doktorica. Došo do centra, ka no, niko mu maše iz bircuza. Ni vidijo ko, al šta će, okrene se i unide. Ne bi voljijo ispast brezobrazan. Baš se obradovo, zvo ga njegov stari pajta Janko. Još se ko dica zajedno fodbalovali na skaku, a zajedno išli i u škulu. Janko mlad ošo u varoš, svršijo velike škole, pa tamo i osto. Jedno vrime ko anđelir radijo u najveće fabrike u te varoši, a potli, ka mu žena umrla, napušćo sve i ošo u svit, čak tamo di ni u po lita ni velika vrućina. Veli došo doma na dužje vrime. Prvać ošo u penziju, pa vi dana malo obilazi rodove i dobre. Ni se jako začudijo ka pozvo kelnera, a bać Iva naručijo čaj. To ko nji normalno za poslene dane, skoro niko ni ne pije drugo, neg čaj jal kafu i to š mlikom. Ništa ti ne moru branit doktori. »E, moj pajto, ja vako štogoda davno nisam vidijo. Vada na svitu nema bogatije čeljadi o vas, a samo kukate. Eto, baš poslen dan, a bircuz pun, kelner ne mož stat. Pije se baš dosta. Samo digod ko kafe i čaja. Ne radu vada svi ti u noćne smene? I najviše nji dojde na lemuzina. Ko vas kanda samo sirotinja ide na bicigla«, veli Janko i nalje malo mlika u kafu. »Ta idi, molim ti, niko o vi nigdi ni ne radi«, veli bać Iva i srkne malo čaja. Napravijo se da ni ni čo no za sirotinju i bicigle, pa mu ništa ni ni odvratio. »A znadeš ti, pajto, da gore ko nas najviše čeljadi na posov i sa posla ide na bicigla? Svi sapu – najzdravije, a u pundelaru ti ostane novaca što bi stuko za benzin ka bi se svaki dan toliko voziko na lemuzine. A bome i ni što idu na lemuzina, skajaru se pa u jedne ide nji pet i potli ka podilu troškove, ope jim puno jeftinije. A vamo, jal uživo, jal na televizije, u vrime ka se ide na posov i sa posla u najviše lemuzina ide samo jeno. Eto i otkako sam tude, vidim i da u dicu u škulu donašu i iz škole odnašu matere na lemuzina. A znadem da jim kuće dva–tri čoša o škole. Otidem niko jutro u dućan pišice, šta mi je to, tri bandere dalje, velim taman ću se lipo prošpacirat. Ka tamo, o tvogega kuma Tune stariji, došo kupit kruva, salame, jaja, parretaka i jogurta, a nosi i veliku paklu cigareti, ni crveni, najskuplji. I raspripovido se, samo kuka na teški život i na veliku nemaštinu. Veli nikako već da jim se makar malo dignu nadnice, a benzin i cigaretle se digli već vraganajst put. A ka sam izašo na skak, imam šta i vidit. Virovo jal ne, došo na lemuzine. E, zoto i kažem, štogod divanili, nište vi sirotinja. Ka budete manje naljivali u lemuzine i u guše, više će vam ostat u pundelara. A što viiše pritiskate pedale o bicigla, manje ćete doktorma«, veli Janko i naruči još po kafu i čaj. Vaj put za se uzo i konjak. Bać Iva ni tijo.

RECEPT NA TACNI

Leskovačka mućkalica

Jela koja u svom nazivu nose riječ »mućkalica« obećavaju kreativnost i slobode u kuhanju. No, kako se recepti pišu i za one koji nisu iskusni kuhari, nećemo sve prepustiti slobodama, nego ćemo dati smjernice za ovu divnu mućkalicu. Naravno, riječ leskovačka obećava dobro meso.

Potrebno: meso (svinjetina, ali i bilo koje drugo vama omiljeno meso) oko 600 grama / luk oko 800 grama / 3 svježe paprike / 1 ljuta papričica / 3 rajčice / 1 keleraba / 2 mrkve / gljive / kupus / lovorov list / aleva paprika / sol / papar i drugi začini po želji.

Postupak: Prvo pripremiti meso tako što ćete ga izrezati na trake i ispeći na roštilju. Ukoliko niste u prilici, meso možete ispeći i na teflonu. Odložiti pripremljeno meso i u drugoj posudi pripremati povrće tako što ćete prvo propirjati luk izrezan na trake, pa zatim redom dodavati narezanu papriku, kelerabu, mrkvu, krupno rezani kupus i ostale pripremljene sastojke. Rajčica je posljednja, kada i ona pusti svoj sok dodajte pripremljeno meso, dodajte žlicu aleva paprike i začine po želji. Pustite sastojke da se još malo krčkaju i leskovačka mućkalica je gotova.

Napomena: Količina i izbor povrća ovise od ukusa i broja ljudi za koje pripremate obrok. Kupus i rajčica su obavezni. Također, prava leskovačka mućkalica je ljutkasta, ali ljutina svakako zavisi od vas.

Preporuka: Najbolji izbor mesa je svinjski vrat. Izbor povrća zavisi samo od vas i zato je upravo sada najbolje razdoblje godine za ovaj gurmanski obrok jer su marketi puni svježeg i raznovrsnog povrća.

Gorana Koporan

FOTO KUTAK

Tretman prstiju poslije tamburanja

**PETAK
1.9.2017.**

05:50 Kurban Bajram, prijenos
07:35 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:06 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Zaronite s nama: Brod Peltastis - Krk
09:10 Capri, serija (R)
10:06 Na vodenome putu (9): Meklenburški zaljev - Od Boltenhagena do Warnemundea, dokumentarna serija
10:51 I to je Hrvatska: (R)
11:06 Dome, slatki dome - humoristična serija (R)
12:00 Dnevnik 1
12:23 Voli me zauvijek
13:06 Zaronite s nama: Brod Peltastis - Krk
13:16 Slatka kuharica: Split
13:37 Lovac na bilje: Pag
14:02 Trebižat - priča o jednoj vodi i jednom narodu, dokumentarna emisija
15:05 Najbolje vrtne kućice, dokumentarna serija
15:56 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:46 Lijepom našom: Grohote - Šolta (R)
19:00 Dnevnik 2
19:44 Tema dana
20:00 turizam.hrt
20:32 Diana - sedam dana koji su potresli svijet, dokumentarni film
21:21 Kuća od karata, serija
22:16 Dnevnik 3
22:58 Putovanje u nevolje, američki film
00:32 Don Matteo, serija
01:19 Detektiv Murdoch, serija (R)
02:05 Hanna, slušaj svoje srce
03:29 Sretna obitelj, serija (R)
05:08 Tema dana
05:20 Dinastija, serija (1/27)
06:09 Voli me zauvijek

06:03 POPROCK.HR
06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Prugasti prijatelji, dokumentarna serija (R)
09:02 Gem, set, meč - (R)
09:30 Na prvi pogled, serija
10:00 Tajne Borgo Laricija, serija
10:45 Čarolija, serija

11:35 Uljez, američki film (R)
13:30 Košarka, EP (M) - emisija
13:50 Košarka, EP (M): Mađarska - Hrvatska, prijenos
16:15 Brazil - Ekspres, dokumentarna serija (R)
16:45 Milostiva prije svega, humoristična serija (R)
17:15 Puni krug s Michaelom Palinom: Kina, dokumentarna serija
18:05 Bitange i princeze
18:40 Sve će biti dobro, serija
19:58 Tajne Borgo Laricija
20:45 Umrorstva u Midsomeru, serija
22:25 Aurea fest - Požega 2017: Večer popularne glazbe, snimka 1. večeri
23:55 Seks i grad, serija
00:25 Bitange i princeze
01:00 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
2.9.2017.**

07:00 Klasika mundi: Češka večer na Waldbühne 2016., 2. dio
08:00 Seminola, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:00 Informativka
11:10 Kućni ljubimci
12:00 LOTO 7/39
12:25 Veterani mira
13:03 Diana, američki film
14:55 Prizma
15:40 Wolf Hall, serija
17:00 Vijesti u 17
17:18 Otkrivamo Hrvatsku: Vrbanj
17:40 Lijepom našom: Čačinci (1. dio)
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:10 Nogomet, kvalifikacije za SP 2018.: Hrvatska - Kosovo, emisija
20:35 Nogomet, kvalifikacije za SP 2018.: Hrvatska - Kosovo, prijenos
23:25 Dnevnik 3
00:00 A strana, zabavno-glazbena emisija
01:45 Ne lažu samo ubojice
03:17 Seminola, američki film
04:42 Skica za portret
04:59 Tema dana
05:11 Wolf Hall, serija
06:11 Dinastija, serija

06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:56 Prugasti prijatelji, dokumentarna serija
09:00 4Teens, serija
09:55 Ružno pače i velika utrka, crtani film
11:10 Vrtlarica
11:45 Začaraj me, američki film
13:35 Tajne Borgo Laricija
14:20 Umrorstva u Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Loza, serija
17:10 Glazbeni spotovi
17:25 Poljska: Odbojka EP(M) - prijenos polufinala
19:10 Košarka, EP (M) - emisija
19:25 Košarka, EP (M): Hrvatska - Rumunjska, prijenos
21:45 Zlatne žice Slavonije, Požega 2017., snimka
23:15 Seks i grad, serija
23:45 Bitange i princeze
00:20 Dva i pol muškarca, serija
00:40 HRT TOP 20
01:25 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
3.9.2017.**

07:05 Lijepom našom: Čačinci (1. dio)
08:20 Španjolska afera, američko-španjolski film
09:50 Pozitivno
10:20 Biblija
10:30 Ludbreg: Misa na čast Krvi Kristove, prijenos
12:35 Dnevnik 1
13:05 Plodovi zemlje
14:00 Stambeno pitanje: Ključ za ključ, sudbina za sudbinu - dokumentarna serija
14:55 Mir i dobro
15:20 Manjinski mozaik
15:40 Wolf Hall, serija
17:00 Vijesti u 17
17:18 Hrvatska moj izbor: Dragitza i Francesco
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:10 U potrazi za Markom Polom, dokumentarna serija
21:10 Crno-bijeli svijet, serija
22:05 Dnevnik 3
22:40 Kulturni kolodvor

23:15 Žene, povjerljivo!
00:05 Ne lažu samo ubojice
01:38 Španjolska afera, američko-španjolski film
03:08 Wolf Hall, serija
04:08 Sretna obitelj, serija (R)
05:48 Tema dana
06:00 Rijeka: More

06:35 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
08:30 Kućni ljubimci Marca Morronea, dokumentarna serija
08:50 Paul O'Grady i ljubav prema psima, dokumentarna serija
09:15 Na prvi pogled, serija
09:45 Poirot, serija
11:20 Vrtlarica
11:55 Dobar, bolji, najbolji... kroz ušicu igle, serija
12:55 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje, serija
13:20 Pepeljuginu družina, američko-kanadski film
14:45 Nepoznato o poznatome, dokumentarni film
16:25 Loza, serija
17:15 Magazin Lige prvaka
17:45 Idemo na put s Goranom Milićem: Sjeverna Amerika
18:35 Nina Badrić, Arena Pula, 8.8.2016. - 2. Dio
19:35 Superroditelji u životinjskom svijetu: Priskakanje u pomoć, dokumentarna serija
20:30 Poljska: Odbojka EP(M) - prijenos finala
22:30 Dva i pol muškarca
22:50 Vikinzi, serija (R)
00:20 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
4.9.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:00 Zaronite s nama
09:10 Capri, serija (R)
10:05 Plodovi zemlje
11:00 Dome, slatki dome
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek
13:07 Zaronite s nama
13:15 Slatka kuharica
13:35 Hrana kao lijek, dokumentarna serija
14:10 Dokumentarna serija - domaća

15:00 Najbolje vrtne kućice, dokumentarna serija
15:55 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:15 Hrvatska uživo
17:45 Lijepom našom: Našice
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:01 Ritam ljeta
20:54 Ima li što novo?, emisija o školstvu
21:39 I to je Hrvatska: Rastoke
21:54 Otvoreno
22:44 Dnevnik 3
23:16 Najveća holivudska tajna, kanadsko-njemačko-britanski film
01:06 Don Matteo, serija
02:00 Sretna obitelj, serija (R)
03:32 Detektiv Murdoch, serija (R)
04:18 Ritam ljeta
05:09 Dinastija, serija
05:57 Voli me zauvijek

06:03 Riječ i život
06:33 Dvorac igračaka, animirana serija
07:00 Juhuhu
08:56 Prugasti prijatelji, serija
09:02 Školski sat: Hrvatski otoci
09:32 Gem, set, meč - (R)
10:00 Na prvi pogled, serija
10:38 Svijet vrtlara, dokumentarna serija
11:03 Junak u kuhinji, dokumentarna serija
11:28 Čarolija, serija
12:18 Strani igraoni film
14:03 Degrassi
14:32 Moja kći mora živjeti, američki film
16:05 Košarka, EP (M) - emisija
16:35 Košarka, EP (M): Hrvatska - Crna Gora, prijenos
19:00 Brazil - Ekspres, dokumentarna serija
20:00 Glazbeni spotovi
20:10 Tajne Borgo Laricija
21:00 TV Bingo
21:45 Zakon i red: UK, serija
22:35 Seks i grad, serija
23:05 Bitange i princeze
23:40 Moja kći mora živjeti, američki film
01:10 Noćni glazbeni program

**UTORAK
5.9.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 09:00 Zaronite s nama
 09:10 Capri, serija (R)
 10:05 Na vodenome putu:
 Öland - Švedski
 kraljevski otok,
 dokumentarna serija
 11:00 Dome, slatki dome
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Voli me zauvijek
 13:07 Zaronite s nama
 13:15 Slatka kuharica
 13:35 Hrana kao lijek,
 dokumentarna serija
 14:10 Dokumentarna serija
 - domaća (Idemo na put
 s Goranom Milićem
 / Vjetar u kosi / strani
 dokumentarci)
 15:00 Novo ruho stare kuće
 15:55 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:15 Hrvatska uživo
 17:45 Lijepom našom: Našice
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 Nogomet, kvalifikacije
 za SP 2018.: Turska -
 Hrvatska, emisija
 20:35 Nogomet, kvalifikacije
 za SP 2018.: Turska -
 Hrvatska, prijenos
 23:00 Otvoreno
 23:50 Dnevnik 3
 00:23 Vera, serija
 01:55 Don Matteo, serija
 02:48 Sretna obitelj, serija
 04:28 Detektiv Murdoch
 05:14 Reprizni program
 05:15 Dinastija, serija
 06:00 Voli me zauvijek

06:33 Dvorac igračaka,
 animirana serija

07:00 Juhuhu
 08:56 Prugasti prijatelji,
 dokumentarna serija
 09:02 Školski sat: Ptice selice
 09:32 Gem, set, meč - (R)
 10:00 Na prvi pogled, serija
 10:40 Tajne Borgo Laricija
 11:28 Čarolija, serija
 12:23 Velečasni Brown, serija
 13:15 Svaki dan dobar dan:
 Učenje nije mučenje
 13:55 Degrassi, serija
 14:25 Otmica u predgrađu,
 američki film
 16:05 Košarka, EP (M) -
 emisija
 16:35 Košarka, EP (M):
 Hrvatska - Španjolska,
 prijenos
 19:05 Bitange i princeze
 20:15 Tajne Borgo Laricija
 21:00 Nezaboravno ljeto (The
 Way, Way Back),
 američki film
 22:45 Zakon i red: UK, serija
 23:35 Seks i grad, serija
 00:05 Bitange i princeze
 01:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 6.9.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 09:00 Zaronite s nama
 09:10 Capri, serija (R)
 10:05 Na vodenome putu:
 Kanalski otok Guernsey
 - Uronjen u golfsku struju,
 dokumentarna serija
 11:00 Dome, slatki dome
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Voli me zauvijek
 13:07 Zaronite s nama
 13:15 Slatka kuharica

13:35 Hrana kao lijek,
 dokumentarna serija
 14:10 Dokumentarna serija
 15:00 Novo ruho stare kuće
 15:55 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:15 Hrvatska uživo
 17:45 Lijepom našom: Pazin
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 LOTO 7/39
 20:05 Ritam ljeta
 20:55 Zaronite s nama
 21:00 Zapisano u kostima,
 dokumentarna serija
 21:35 Otvoreno
 22:25 Dnevnik 3
 23:00 Uloži na favorita,
 američko-britanski film
 00:33 Don Matteo, serija
 01:23 Lewis, serija
 02:53 Detektiv Murdoch, (R)
 03:38 Reprizni program
 04:09 Tema dana
 04:21 Ritam ljeta
 05:12 Dinastija, serija
 05:57 Voli me zauvijek

06:33 Dvorac igračaka, serija
 07:00 Juhuhu
 08:56 Prugasti prijatelji, serija
 09:02 Školski sat: Koliko
 smo teški?
 09:32 Gem, set, meč - (R)
 10:00 Na prvi pogled, serija
 10:40 Tajne Borgo Laricija
 11:23 Velečasni Brown, serija
 12:15 Nezaboravno ljeto,
 američki film
 13:55 Hit dana
 14:05 Degrassi
 14:25 Opasni klijent, film
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Milostiva prije svega,
 humoristična serija (R)

17:20 Puni krug s Michaelom
 Palinom: Vijetnam i Filipini,
 dokumentarna serija
 18:15 Bitange i princeze
 18:55 Sve će biti dobro, serija
 20:15 Tajne Borgo Laricija
 21:00 Metak u glavu,
 američko-švicarski film
 22:35 Zakon i red: UK, serija
 23:25 Seks i grad, serija
 23:55 Bitange i princeze
 00:30 Opasni klijent, film
 02:00 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 7.9.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 09:00 Zaronite s nama
 09:10 Capri, serija
 10:10 Skrivena Venecija:
 Obnova i očuvanje,
 dokumentarna serija
 11:00 Dome, slatki dome
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Voli me zauvijek
 13:07 Zaronite s nama
 13:15 Slatka kuharica
 13:35 Hrana kao lijek,
 dokumentarna serija
 14:10 Dokumentarna serija
 15:00 Novo ruho stare kuće
 15:55 Detektiv Murdoch
 17:00 Vijesti u 17
 17:15 Hrvatska uživo
 17:45 Lijepom našom: Pazin
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:04 Ritam ljeta
 20:55 Zaronite s nama
 21:00 Sol života: Sol života,
 dokumentarna serija
 21:35 Otvoreno
 22:25 Dnevnik 3

23:00 Dragi moji Amerikanci,
 američki film
 00:43 Don Matteo, serija
 01:31 Lewis, serija
 03:01 Detektiv Murdoch, (R)
 03:46 Reprizni program
 04:09 Tema dana
 04:21 Ritam ljeta
 05:12 Dinastija, serija
 05:57 Voli me zauvijek

06:33 Dvorac igračaka, serija
 07:00 Juhuhu
 08:56 Prugasti prijatelji, serija
 09:02 Gem, set, meč - serija
 09:30 Na prvi pogled, serija
 10:10 Tajne Borgo Laricija
 10:53 Velečasni Brown, serija
 11:48 Idemo na put s
 Goranom Milićem:
 Sjeverna Amerika
 13:00 Košarka, EP (M) -
 emisija
 13:20 Košarka, EP (M): Češka -
 Hrvatska, prijenos
 15:45 kratki dok. film (R)
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Milostiva prije svega,
 humoristična serija (R)
 17:15 Puni krug s Michaelom
 Palinom: Malezija i
 Indonezija,
 dokumentarna serija
 18:10 Bitange i princeze
 18:45 Sve će biti dobro, serija
 19:35 POPROCK.HR
 20:10 Tajne Borgo Laricija
 21:00 Billy the Kid, film
 22:35 Zakon i red: UK, serija
 23:25 Seks i grad, serija
 23:55 Bitange i princeze
 00:40 Sklonost ubijanju,
 kanadski film
 02:10 Noćni glazbeni
 program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Komforne slobode

Ušće Neretve

Najljepše stvari nemaju cijenu ali što biste rekli na to da najljepša ljetovanja nemaju cijenu. Baš-baš nemaju cijenu. Ne kao precijenjena su, nego ne iziskuju trošak. Dobro, neophodno je stići do njih, pa će vam biti potrebni novci za prijevoz i to je to. Jest ćete ono što jedete i doma.

Dvosmjerna rijeka

Priroda i društvo je pravi zagovornik spavanja pod otvorenim nebom, kampiranja, snalaženja u prirodi, a ovaj put vas vodimo na jedno neobično i divno mjesto. Mjesto gdje Neretva ljubi more, gdje se miješaju slatka i slana voda, gdje u jednom mjestu voda teče na dvije strane. Mjesto s dvije obale, od kojih je jedna morska, a druga rječna. Mjesto koje se zove Ušće Neretve.

Nedaleko od bosanko-hrvatske granice Metković, prema Opuzenu i Pločama, nalazi se mjesto na kojem Neretva završava svoje putovanje i ulijeva se u more i baš na tom čarobnom mjestu nalazi se napušten kamp. Dakle, nema luksuza, nema kupatila, nema kuhinja i kafića. Divljina i u njoj prostor za svačiji šator. Mjesta predviđena za šatore su u hladu borova, a ako vaš šator ima pogled i s prednje i sa zadnje strane, moći ćete vidjeti i more i rijeku. Teren je prilično ravan i pročišćen i imat ćete prostora namjestiti i stol i stolice, a borovi su tako fino raspoređeni da prosto pozivaju svaku viseću ležaljku iz koje ćete obožavati zaslasku sunca. Hladnjak radi na principu »umotaj stvari koje je potrebno rashladiti, spakiraj u vreću, zaveži za duži kanap, te vreću potopi u Neretvu«. Samo, pazite da stvari ne odu preduboko jer je zaista voda na dnu Neretve u tom dijelu mlaka jer more ulazi u

nju. Kada otkrijemo i tajne tuš-kada, zaključit ćete da je Neretva multifunkcionalna. Dakle, spustite se do vode, nađete zgodan kamen, dobro se nasapunjate i pravac voda. Kako god vam zvučala ova ideja, vaša koža će vam biti zahvalna. Voda je čista, a toplo-hladno je odlično za cirkulaciju. Preporodit ćete se.

Ja vragolan i dobar vjetar

Često volimo znati udaljenost do plaže. Ovdje je udaljenost do plaže nepostojeća, jer vi skoro pa spavate na plaži. Plaža je sa svake vaše strane. Posebno interesantan dio je špic tog obalnog dijela i dio gdje prestaje rijeka i ostaje samo more. Taj dio ima i pješčane sprudove i dugačak plićak i omiljeni je za sve starosne generacije. Djeca se brčkaju, a stariji rashlađuju. Jedini spoj s civilizacijom je upravo na tom mjestu gdje postoji *kajting bar*. Da, da. Ovo mjesto je poznato po vjetru koji je najbolji prijatelj kajterima, ekstremistima koji koriste dasku i neku vrstu zmaja kako bi se uz pomoć vjetra kretali po vodi. Ovo je zapravo kombinacija surfa i paraglajdinga, samo manje komplicirana. Primamljivo za probati ali omamljivo za gledanje. Toliko lijep i privlačan moment u kom stotinjak šarenih zmajeva lebdi iznad vode, dok njihovi »vozači« jurcaju po vodi, a najvještiji uspijevaju praviti razne akrobacije u kojima lete, okreću se i jure velikim brzinama. Bar jednom ćete poželjeti probati ovaj, ne baš jeftin, ali veoma atraktivan sport.

Ako vam netko pokuca na vrata i vikne »doručak«, znat ćete da sanjate jer na ovom ljetovanju vi nemate vrata na koja je moguće pokucati ali ovdje se komfor ne mjeri konobarima, lepezama i uslugama, nego slobodama. Pun pansion vam nudi opciju da za doručak naberete smokve, a za ručak i večeru uzmete svoj zaboravljeni štap za pecanje i napravite dobar žar.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supiface.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže «Hrvatska riječ» svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU «Hrvatska riječ»,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

XIII. SMOTRA DJEČJIH PJEVAČA I ZBOROVA

3. IX. 2017. u 20 sati
Velika vijećnica Gradske kuće

Ulaznica: 250 dinara

Ulaznice u preprodaji na telefon 063 80 87 836

SMOTRU PODRŽUJE

Ministarstvo kulture
Republike Hrvatske

Ministarstvo
obrazovanja, znanosti
i sporta

Ministarstvo
regionalnog razvoja
i infrastrukture

Ministarstvo
poljoprivrede, šumarstva
i ribarstva

Ministarstvo
zdravlja

Ministarstvo
obrazovanja, znanosti
i sporta

Ministarstvo
kulture

Ministarstvo
regionalnog razvoja
i infrastrukture

Ministarstvo
obrazovanja, znanosti
i sporta

POSREDOVANJE U PROMETU

Ministarstvo
kulture

Ministarstvo
regionalnog razvoja
i infrastrukture

UMJETNIČKA
KOLONIJA
Stipan Šabić

od 29. kolovoza
do 2. rujna
NA PALIĆU